

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет

О.В. ГЕРІНБУРГ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для студентів першого курсу усіх спеціальностей

ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Херсон – 2019

Розглянуто на засіданні кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Херсонського державного університету (протокол № 4 від 30 вересня 2019 р.)

Схвалено науково-методичною радою Херсонського державного університету (протокол №1 від 16 листопада 2019 р.)

Рекомендовано до видання Вченою Радою Херсонського державного університету (протокол №5 від 25 листопада 2019 р.)

Укладач:

Герінбург О.В. – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук.

Рецензенти:

Бойков О.Ю. – кандидат історичних наук, доцент.

Добровольська В.А. – кандидат історичних наук, доцент.

Герінбург О.В.

Історія України та української культури. Навчально-методичні рекомендації для студентів першого курсу усіх спеціальностей заочної форми навчання. —

Херсон: Айлант, 2019. – 67 с.

Для студентів усіх спеціальностей Херсонського державного університету заочної форми навчання.

© Герінбург О.В., 2019

ЗМІСТ

Вступ	4
Структура дисципліни "Історія України та української культури"	5
Методичні рекомендації до підготовки до семінарських занять та виконання самостійної роботи	8
Плани семінарських занять	
Семінарське заняття 1. Українська гетьманська держава 1648 – кінець XVIII ст.	8
Семінарське заняття 2. Національно-демократична революція в Україні (1917-1920 рр.)	11
Семінарське заняття 3. Україна в умовах незалежності	13
Завдання до самостійної роботи	15
Тема 1. Давня історія України	15
Тема 2. Княжа доба на території України	20
Тема 3. Україна під владою іноземних держав (друга половина XIV – перша половина XVII ст.)	25
Тема 4. Україна за часів козацької державності (середина XVII – кінець XVIII т..)	30
Тема 5. Період боротьби за українське національне відродження (XIX – початок XX т..)	35
Тема 6. Україна в добу національно-визвольних змагань (1917-1920 рр.)	40
Тема 7. Радянська Україна (1921-1991 рр.)	44
Тема 8. Незалежна українська держава	50
Бланк для відповідей на тестові запитання	54
Залікові питання з дисципліни "Історія України та української культури"	55
Рекомендована література	59

ВСТУП

Нормативна навчальна дисципліна "Історія України та української культури" є складовою циклу гуманітарної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр".

Предметом вивчення навчальної дисципліни "Історія України та української культури" є минуле українського народу на основних землях його проживання, а також історична діяльність його предків від найдавніших часів до сьогодення. Увага приділяється вивченню політичного, державотворчого, соціально-економічного та культурницького аспектів діяльності українського народу.

Метою викладання навчальної дисципліни "Історія України та української культури" є створення цілісного уявлення про історичний розвиток української держави та народу, що має бути основою для виховання патріотичних почуттів, національної та громадянської гідності. Знання, отримані студентами в рамках даної навчальної дисципліни, в подальшому будуть використані при вивченні окремих тем таких навчальних дисциплін, як "Україна в Європі і світі", "Видатні постаті української історії" тощо.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ECTS). При цьому для студентів заочної форми навчання передбачено 12 годин аудиторної роботи (лекції та семінари), а 78 годин становить самостійна робота.

Дане видання покликане організувати самостійну роботу студентів першого курсу заочної форми навчання, а також поглибити та закріпити знання, отримані під час аудиторних занять та самостійного опанування начального матеріалу.

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ
"ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ"
(заочна форма навчання)

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1 ДАВНЯ І СЕРЕДНЬОВІЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.)			
Вступ	2	-	-
Давня історія України		-	9
Княжа доба на території України	2	-	9
Україна під владою іноземних держав (друга половина XIV – перша половина XVII ст.)		-	9
Україна за часів козацької державності (середина XVII – кінець XVIII ст.)	-	2	12
<i>Разом за змістовним модулем 1</i>	4	2	39
Змістовий модуль 2 НОВА І НОВІТНЯ І ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ (XIX – початок XXI ст.)			
Період боротьби за українське національне відродження (XIX – початок XX ст.)	2	-	9
Україна в добу національно-визвольних змагань (1917-1920 рр.)	-	2	9
Радянська Україна (1921-1991 рр.)	-	-	9
Незалежна Українська держава	-	2	12
<i>Разом за змістовним модулем 2</i>	2	4	39
Всього годин	6	6	78

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

У вищій школі важливе місце у навчальному процесі займає наполеглива робота студентів. Для успішного засвоєння будь-якого навчального предмету студенти мають працювати під час аудиторних занять, ретельно виконувати завдання модулю самостійної роботи, вміти працювати з навчальною та науковою літературою, знаходити головні, стрижневі аспекти проблем, що потребують твердого засвоєння, вміти визначити свою позицію щодо дискусійних ідей чи концепцій і аргументовано її обґрунтувати тощо.

Вивчення дисципліни "Історія України та української культури" студентами заочної форми навчання передбачає лекційні (6 годин), та семінарські (6 годин) заняття, а також – модуль самостійної роботи (78 годин)

На лекціях студентам пропонується розглянути теоретичний матеріал з теми, обговорити дискусійні питання, з'ясувати логіку історичного процесу. Робота студентів полягає в уважному слуханні пояснень викладача, занотовуванні ключових тез та активній участі в обговоренні історичних подій..

Робота на семінарських заняттях включає ретельну підготовку за запропонованим викладачем планом та обговорення історичних подій та процесів в аудиторії.

Модуль самостійної роботи включає вісім навчальних тем, що хронологічно співпадають з основними періодами історичного розвитку України та української культури. По кожній темі студентам пропонується виконати три групи завдань:

1. *Опрацювання теоретичних питань.* Ця група завдань передбачає самостійне вивчення студентами окремих історичних проблем, що не увійшли до плану аудиторної роботи, але є важливими для кращого розуміння історичних подій та процесів. Робота з теоретичними питаннями модулю самостійної роботи передбачає ведення студентами конспекту.

2. *Опанування ключовими поняттями і термінами.* Студентам пропонується перелік ключових понять і термінів з кожної теми, засвоєння яких сприятиме формуванню понятійного апарату актуальних проблем української історії. Виконання цієї групи завдань не передбачає ведення конспекту, проте знання понять та термінів перевірятиметься викладачем під час поточного і підсумкового контролю.

3. *Виконання тестових завдань.* У цій групі представлено завдання закритого типу, що передбачають декілька варіантів відповідей. Студентам пропонується розв'язати тести з восьми навчальних тем. Кожна тема включає 20 завдань, що дозволяють перевірити базові елементи історичного мислення: знання історичних дат, вміння встановити хронологічну послідовність подій, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки, визначати сутнісні ознаки історичних явищ, персоніфікувати історичний процес тощо. Відповіді на тестові завдання студентам пропонується записати до спеціального бланку, що перевірятиметься викладачем разом з конспектами.

Для успішного виконання завдань модулю самостійної роботи студентам необхідно звернутися до підручників та навчальних посібників, що наведені у списку рекомендованої літератури. Також можна використовувати додаткові навчальні матеріали (наукові статті, довідкові видання, електронні ресурси).

Формами контролю за самостійною роботою студентів є перевірка конспекту і розв'язаних тестових завдань, усне опитування на семінарських заняттях та письмові контрольні роботи. Крім того навчальний матеріал, передбачений для засвоєння студентом в процесі самостійної роботи, обов'язково включається до підсумкового контролю – нарівні з навчальним матеріалом, що опрацьовувався при проведенні аудиторних навчальних занять.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1 УКРАЇНЬСЬКА ГЕТЬМАНСЬКА ДЕРЖАВА (1648 – кінець XVIII ст.)

Мета: визначити сутність Української національної революції, її хід та наслідки, розглянути устрій та розвиток козацько-гетьманської держави, з'ясувати причини втрати державності Україною і значення діяльності видатних українських діячів Б.Хмельницького, П.Дорошенка, І.Мазепи.

План заняття:

1. Причини, характер, рушійні сили та періодизація української національної революції. Її історичне значення.
2. Розгортання національно-визвольної війни (лютий 1648 – серпень 1657 рр.).
3. Формування і розбудова української козацької держави в ході визвольної війни.
4. Громадянська війна та поділ козацької України на два гетьманства (1657 – 1663 рр.).
5. Боротьба за возз'єднання Української держави (1663-1676 рр.). Гетьмани доби Руїни.
6. Українська державність за гетьманування І. Мазепи.
7. Наступ Російської імперії на українську автономію (1708-1764 рр.)
8. Остаточна ліквідація української автономії (1764-1783 рр.).
9. Становище Правобережної України та Галичини під владою Польщі у XVIII ст.

Контрольні питання:

1. Під владою яких держав були українські землі напередодні Української національної революції?
2. Визначте причини і наслідки Української національної революції.
3. Назвіть періоди Української національної революції.
4. Поясніть, чому Кримське ханство стало союзником Б.Хмельницького у війні з Польщею?
5. Порівняйте зміст Зборівського та Білоцерківського мирних договорів.
6. Чому Богдан Хмельницький ввів українські землі під протекторат Московської держави? Чи була в нього інша альтернатива?
7. Які кардинальні зрушення відбулися в українському суспільстві під час Української національної революції?
8. Охарактеризуйте політичний та адміністративно-територіальний устрій держави Б.Хмельницького.

9. Назвіть основні верстви українського суспільства часів козацько-гетьманської держави.
10. Чому Гадяцька угода Івана Виговського не набула чинності?
11. Чому період 1660-1680-х рр. увійшов в історію України як доба Руїни?
12. Які гетьмани періоду Руїни виступали з ідеєю турецької альтернативи союзу з Москвою? Чи був би реальним такий союз?
13. Розкрийте причини шведсько-українського союзу 1708 року.
14. Які наслідки для України мав перехід І.Мазепи і частини козацтва на бік Карла XII?
15. Чому Конституція Пилипа Орлика не набула чинності?
16. Назвіть заходи Катерини II по остаточній ліквідації автономного устрою України.
17. Чому Катерина II ліквідувала Запорозьку Січ?
18. Коли і в результаті яких подій відбулося приєднання території Кримського ханства до Російської імперії?
19. Порівняйте становище Правобережної і Лівобережної України у XVIII ст.
20. Як позначилися на долі українських земель три поділи Польщі?

Література:

1. Апанович О.М. Воєнне мистецтво Богдана Хмельницького та його сподвижників //УІЖ. – 1995. – № 4. – С. 33-45.
2. Бойко О. Історія України: Навч. пос. – К.: Академвидав, 2018. – 720 с.
3. Борисенко В. Курс української історії: З найдавніших часів до XX ст. Навч. пос. – К.: Либідь, 1996. – 616 с.
4. Воронянський О.В. Історія України: Навч. пос. – Х.: Парус, 2007. – 544 с.
5. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К.: Наукова думка, 1992. – 544 с.
6. Гуржій О.І., Чухліб Т.В. Гетьманська Україна. – К.: Альтернативи, 1999. – 304 с. (Україна крізь віки. – Т. 8).
7. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2008. – 672 с.
8. Довідник з історії України /Ред.: І.З. Підкова, Р.М. Шуст. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
9. Жуковський А. Гетьман Іван Мазепа в оцінці Михайла Грушевського //УІЖ. – 1998. – № 6. – С. 134-145.
10. Історія України в особах: IX – XVIII ст. /Під ред. В. Замлинського. – К.: Україна, 1993. – 396 с.
11. Історія України: Курс лекцій: в 2 кн. /За ред. Л.Мельника. – Т.1. – К.: Либідь, 1991. – 576 с.
12. Історія України: Нове бачення. Навч. пос. /Під ред. В.А. Смолія. – К., 2000. – 463 с.
13. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до XXI ст. – Х.: Одиссей, 2001. – 479 с.
14. Матях В.М. Гетьман в еміграції Пилип Орлик: історико-історіографічний портрет політика //УІЖ. – 2011. – № 4. – С. 116-131.
15. Мельник Л.Г. Маєтності та скарби Полуботків //УІЖ. – 2000. – № 5. – С. 57-68.
16. Моця О.П. Зрада й донос у контексті дослідження діяльності І.Мазепи //УІЖ. – 2012. – № 5. – С. 65-76.
17. Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навч. пос. – К.: Знання-Прес, 2004. – 390 с.
18. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд. Факти. Міфи. Коментарі. – Х.: Школа, 2008. – 608 с.
19. Пінчук Ю. А. Постать Богдана Хмельницького в публіцистиці М. Костомарова . //УІЖ. – 1994. – № 5. – С. 139-145.
20. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: в 2 т. – Т.2. – К.: Либідь, 2002. – 608 с.
21. Реєнт О.П., Коляда І.А. Усі гетьмани України: легенди, міфи, біографії. – Х.: Фоліо, 2007. – 415 с.
22. Світлична В. Історія України: Навч. пос. – К.: Каравела; Л.: Новий Світ-2000, Магнолія плюс, 2000. – 308 с.
23. Смолій В.А. Богдан Хмельницький: особистість у контексті епохи //УІЖ. – 1995. – № 4. – С. 3-14.
24. Смолій В.А. Українська козацька держава //УІЖ. – 1991. – № 4. – С. 5-20.
25. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 7).
26. Степанков В.С. Українська революція 1648-1676 рр. у контексті європейського революційного руху XVI-XVII ст.: спроба порівняльного аналізу //УІЖ. – 1997. – № 1. – С. 3-21.
27. Україна і світ: Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства. Навч. пос. – К.: Генеза, 1994. – 368 с.
28. Чухліб Т.В. Гетьманування Петра Дорошенка: причини "вірності" та "зради" королю, султану й царю (1665-1676 рр.) //УІЖ. – 2007. – № 1. – С. 39-61.
29. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків. У 3-х томах. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1990. – 592 с.; Т. 2. – К.: Наукова думка, 1990. – 560 с.; Т. 3. – К.: Наукова думка, 1991. – 560 с.

30. Яковенко Н.М. Нарис історії України: З найдавніших часів до кінця XVIII ст. Навч. пос. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.

Семінарське заняття № 2
НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ В УКРАЇНІ
(1917-1920 рр.)

Мета: розглянути основні події та діяльність провідних діячів української революції, етапи формування української революції, причини поразки та історичне значення боротьби українського народу у 1917-1920 рр.

План заняття:

1. Розгортання національно-визвольної боротьби на українських землях після повалення царизму в Російській імперії.
2. Утворення Центральної Ради та її соціально-економічна та політична діяльність.
3. Українська держава гетьмана П.Скоропадського: його політична платформа, досягнення та прорахунки.
4. Боротьба Директорії за відродження УНР. Занепад української державності.
5. Відносини українських національних урядів більшовистською Росією.
6. Утвердження радянської влади на українських землях. Політика «військового комунізму».
7. Розвиток української культури в період національно-визвольних змагань (1917-1921 рр.)

Контрольні питання:

1. Коли і за яких обставин була створена Центральна Рада? Хто був її головою?
2. Наведіть факти, що свідчать про розгортання національно-визвольного руху в березні-червні 1917 р.
3. В чому зміст та історичне значення універсалів Центральної Ради?
4. Чому у трьох універсалах Центральна Рада обстоювала автономію і лише IV Універсал проголошував курс на політичну самостійність України?
5. Що змусило Центральну Раду піти на переговори з країнами Четверного союзу?
6. В якій сфері діяльності уряд Скоропадського було досягнуто найбільших успіхів? А в чому проявилася слабкість Гетьманату?
7. У чому причини поразки Директорії?
8. Яку політику проводив уряд ЗУНР?
9. Яку позицію займали Центральна Рада, гетьман Скоропадський та Директорія у вирішенні аграрного питання?
10. Варшавський договір був оптимальним кроком чи помилкою С.Петлюри?
11. Визначте причини утвердження радянської влади на українських землях?

Література:

1. Бойко О. Бій під Крутами: історія вивчення //УІЖ. – 2008. – № 2. – С. 43-54.
2. Бойко О. Історія України: Навч. пос. – К.: Академвидав, 2018. – 720 с.
3. Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради: Біографічний довідник. – К.: КНФ, 1998. – 256 с.
4. Верстюк В.Ф. Роль і місце Центральної Ради в модерній історії України //УІЖ. – 1997. – № 5. – С. 17-25.
5. Верстюк В.Ф. Симон Петлюра: політичний портрет (до 125-річчя від дня народження) //УІЖ. – 2004. – № 3. – С. 112-126.
6. Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада: Навч. пос. – К.: Заповіт, 1997. – 344 с.
7. Воронянський О.В. Історія України: Навч. пос. – Х.: Парус, 2007. – 544 с.
8. Гай-Нижник П.П. Державний переворот 29 квітня 1918 р.: причини та перебіг захоплення влади П.Скоропадським //УІЖ. – 2011. – № 4. – С. 132-164.
9. Горак В.С. Гетьманський переворот 29 квітня 1918 р. в інтерпретації П.Скоропадського //УІЖ. – 2008. – № 4. – С. 110-122.
10. Гошуляк І.Л. Про причини поразки Центральної Ради //УІЖ. – 1994. – № 1. – С. 31-44.
11. Гошуляк І.Л. Проблема соборності українських земель у добу Центральної Ради //УІЖ. – 1997. – № 3. – С. 26-41.
12. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К.: Наукова думка, 1992. – 544 с.
13. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2008. – 672 с.
14. Довідник з історії України /Ред.: І.З.Підкова, Р.М. Шуст. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
15. Історія України в особах: ХІХ –ХХ ст. /Кер. авт. кол. І.Войцехівська. – К.: Україна, 1995. – 479 с.
16. Історія України: Курс лекцій: в 2 кн. /За ред. Л.Мельника. – Т. 2. – К.: Либідь, 1992. – 464 с.
17. Історія України: Нове бачення. Навч. пос. /Під ред. В.А.Смоля. – К., 2000. – 463 с.
18. Історія української культури. Навч. посібник / за ред. О. Ю. Павлової. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.
19. Копиленко О.Л. "Сто днів" Центральної Ради. – К.: Україна, 1992. – 204 с.
20. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура : Підручник / М. В. Кордон. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 584 с.
21. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до ХХІ ст. – Х.: Одиссей, 2001. – 479 с.
22. Любовець О.М. Проблема української державності в програмах і діяльності українських політичних партій (березень-листопад 1917 року) //УІЖ. – 2003. – № 4. – С. 22-29.
23. Нариси історії української революції 1917-1921 років: у 2-х кн. /За ред. В.А.Смоля. – Кн. 1. – К.: Наукова думка, 2011. – 390 с.; Кн. 2. – К.: Наукова думка, 2012. – 464 с.
24. Новітня історія України (1900-2000 рр.): Навч. пос. /Ред.: А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусев, В.М.Литвин та ін. – К.: Вища школа, 2002. – 719 с.
25. Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навч. пос. – К.: Знання-Прес, 2004. – 390 с.
26. Осташко Т.С. В'ячеслав Липинський: постать на тлі доби (До 125-річчя від дня народження В.К.Липинського) //УІЖ. – 2007. – № 2. – С. 113-130.
27. Осташко Т.С. Павло Скоропадський – лідер українського гетьманського руху //УІЖ. – 2008. – № 4. – С. 96-110.
28. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд. Факти. Міфи. Коментарі. – Х.: Школа, 2008. – 608 с.
29. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: в 2 т. – Т.2. – К.: Либідь, 2002. – 608 с.
30. Рибак І.В. Історія України у проблемному викладі, в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 199 с.
31. Рубльов О.С., Ресент О.П. Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 11).
32. Світлична В. Історія України: Навч. пос. – К.: Каравела; Л.: Новий Світ-2000, Магнолія плюс, 2000. – 308 с.
33. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький. – К. : Знання, 2007. – 680 с.
34. Українська революція і державність (1917-1920 рр.) /Авт. Кол.: Т.А. Бевз, Д.В. Веденнєєв, І.Л. Гошуляк та ін. – К.: Парламентське видавництво, 1998. – 248 с.
35. Ульяновський В.І. Гетьман Павло Скоропадський і справа заснування Української академії наук //УІЖ. – 2008. – № 6. – С. 26-38.
36. Шейко В. М. Історія української культури : Навч. посібник / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. – К. : Кондор, 2006. – 264 с.

Семінарське заняття № 3

УКРАЇНА В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Мета: охарактеризувати державотворчі процеси, зміни в політичному, соціально-економічному, національному, культурному житті часів незалежності; розглянути сутність і перебіг революційних подій та російської збройної агресії проти України.

План заняття:

1. Розгортання державотворчого процесу в Україні: формування органів влади, затвердження державної символіки, прийняття Конституції України.
2. Реформування економіки на засадах ринкових відносин. Приватизація. Розвиток підприємництва.
3. Президенти України та їх політичний курс.
4. Зовнішня політика незалежної України. Курс на євроінтеграцію.
5. Революції в незалежній Україні: причини, суть і наслідки.
6. Російська збройна агресія проти України 2014-2019 рр.
7. Основні тенденції розвитку сучасної української культури. Релігійна ситуація в сучасній Україні.

Контрольні питання:

1. Розкрийте сутність поняття «державне будівництво» і назвіть його складові в Україні.
2. Що таке конституційний процес? Які його складові?
3. Розкрийте суть без'ядерного статусу України.
4. Які процеси характеризують релігійне життя в Україні?
5. Що таке Томос про автокефалію? Яке значення його надання для православної церкви України?
6. У чому полягав територіальний конфлікт України з Румунією щодо острова Зміїний?
7. У чому полягав конфлікт України з Росією щодо острова Тузла?
8. Які революції мали місце в історії незалежної України? У чому їх причини, суть та наслідки?
9. У чому суть гібридної війни Росії проти України?
10. Охарактеризуйте участь України у міжнародному співробітництві.

Література:

1. Андрощук О.В. В.Чорновіл та ідея федералізації України: еволюція поглядів //УІЖ. – 2010. – № 1. – С. 22-34.
2. Бойко О. Історія України: Навч. пос. – К.: Академвидав, 2018. – 720 с.
3. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Еволюція зовнішньої політики України (1991-2006 рр.) //УІЖ. – 2006. – № 4. – С. 32-51.
4. Воронянський О.В. Історія України: Навч. пос. – Х.: Парус, 2007. – 544 с.
5. Гончаренко В. Декларація про державний суверенітет України (1990 р.) та її роль в історії творення незалежної Української держави //Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 2. – С. 85-95.

6. Гончаренко В. Правовий статус Верховної Ради України за Конституцією України 1996 року //Вісник Академії правових наук України. – 2012. – № 1. – С. 77-87.
7. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2008. – 672 с.
8. Довідник з історії України /Ред.: І.З. Підкова, Р.М. Шуст. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
9. Історія України: Нове бачення. Навч. пос. /Під ред. В.А. Смоля. – К., 2000. – 463 с.
10. Касьянов Г.В. Сучасна історія України: проблеми, версії, міркування //УІЖ. – 2006. – № 4. – С. 4-15.
11. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до XXI ст. – Х.: Одиссей, 2001. – 479 с.
12. Кузьменко Ю.В. Серпневий путч 1991 р. та його вплив на партійно-радянську номенклатуру УРСР //УІЖ. – 2011. – № 4. – С. 41-54.
13. Кульчицький С.В. Народження Народного руху України //УІЖ. – 2010. – № 1. – С. 8-22.
14. Кульчицький С.В. Україна: суспільство й держава на теренах історії (1991-2006 рр.) //УІЖ. – 2006. – № 4. – С. 15-32.
15. Кульчицький С.В. Утвердження незалежності України: перше десятиліття //УІЖ. – 2001. – № 2. – С. 3-22; №3. – С. 48-68; №4. – С. 3-41.
16. Литвин В.М. Самоствердження України: нелегкий поступ //УІЖ. – 2003. – № 1. – С. 3-22.
17. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.). – К.: Альтернативи, 2000. – 360 с. (Україна крізь віки. – Т. 14).
18. Михальський І. Європейський шлях демократичного розвитку //Політичний менеджмент. – 2009. – № 1. – С. 173-177.
19. Новітня історія України (1900-2000 рр.): Навч. пос. /Ред.: А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусев, В.М.Литвин та ін. – К.: Вища школа, 2002. – 719 с.
20. Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навч. пос. – К.: Знання-Прес, 2004. – 390 с.
21. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд. Факти. Міфи. Коментарі. – Х.: Школа, 2008. – 608 с.
22. Пилипчук В. Етапи формування суверенної Української держави (історико-правові та політичні аспекти) //Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 3. – С. 94-104.
23. Рибак І.В. Історія України у проблемному викладі, в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 199 с.
24. Санченко А. Процес національної консолідації в умовах відновлення незалежності української державності //Українознавство. – 2010. – № 2. – С. 160-163.
25. Світлична В. Історія України: Навч. пос. – К.: Каравела; Л.: Новий Світ-2000, Магнолія плюс, 2000. – 308 с.
26. Стрілець В. Ідея державності України в державно-правових поглядах Української радикально-демократичної партії //Вісник Академії правових наук України. – 2011. – № 2. – С. 67-75.
27. Трощинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. – К.: Альтернативи, 1999. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 15).
28. Шульга Т.С. Здобуття незалежності у суспільній свідомості громадян України //УІЖ. – 2011. – № 4. – С. 108-115.
29. Юхновський І. Так народжувалася держава: ідея референдуму проклала шлях до проголошення Незалежності //Сучасність. – 2008. – № 8. – С. 5-19.
30. Яковлев А. Конституційний процес в Україні 1991–1996 років: ретроспективний погляд на проблему //Вісник Академії правових наук України. – 2012. – № 4. – С. 135-144.
31. Яковок І. Європейський Союз і Україна: еволюція взаємовідносин //Вісник Академії правових наук України. – 2009. – № 3. – С. 14-28.

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1 ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

I. Опрацювання теоретичних питань

1. Початок формування людської цивілізації на території України. Періодизація історії первісного суспільства.
2. Матеріальна та духовна культура кам'яної доби (палеоліт, мезоліт, неоліт).
3. Доба міді на території України. Трипільська культура.
4. Культури доби бронзи на території України.
5. Історичний та культурний розвиток неслов'янських народів доби раннього заліза на території України: киммерійці, скіфи, сармати, греки.
6. Проблеми походження слов'ян та їх розселення. Археологічні культури давніх слов'ян (зарубинецька, черняхівська).
7. Соціально-економічний і політичний розвиток східних слов'ян. Перші державні об'єднання у східних слов'ян.
8. Релігійні вірування та міфологія східних слов'ян.

II. Опанування ключовими поняттями і термінами

- анімізм
- антропогенез
- археологічна культура
- археологія
- бронзовий вік
- відтворювальне господарство
- «випалена земля»
- гоменідна тріада
- енеоліт
- етногенез
- історія
- історичні джерела
- колонізація
- кочовики (номади)
- культура
- курган
- магія
- матриархат
- мезоліт
- міф

- неоліт
- «неолітична революція»
- палеоліт
- патріархат
- первісність
- плем'я
- політеїзм
- привласнювальне господарство
- ранній залізний вік
- релігія
- соціогенез
- тотемізм
- трипільська культура
- фетишизм
- хронологія
- цивілізаційна тріада
- цивілізація

III. Розв'язання тестових завдань

1. Первісна людина на території сучасної України з'явилася:
 - а) 2 млн. рр. тому;
 - б) 1 млн. рр. тому;
 - в) 150 тис. рр. тому;
 - г) 40 тис. рр. тому.
2. Люди, які населяли землі сучасної України в епоху палеоліту, користувались:
 - а) вогнем, списами, крем'яними сокирами, мідними ножами;
 - б) вогнем, кам'яними рубилами, гарпунами, крем'яними ножами;
 - в) крем'яними сокирами, гарпунами, бронзовими списами;
 - г) списами, крем'яними сокирами, гарпунами, рубилами, луками.
3. Привласнювальне господарство – це сукупність занять людини, які дозволяють їй забезпечувати своє життя:
 - а) привласнюючи зроблене іншими людьми (чужоплемінниками, ворогами);
 - б) використовуючи готові витвори природи (коріння, плоди, тварин);
 - в) ведучи самостійне виробництво (скотарство, землеробство, ремесло);
 - г) застосовуючи спеціальні технології, які спрямовують і прискорюють природні процеси репродукції рослин і тварин
4. Перехід від привласнювального господарства до відтворювального – це характерна риса розвитку людського суспільства:

- а) палеоліту;
 - б) мезоліту;
 - в) неоліту;
 - г) енеоліту.
5. Вкажіть, яка з перелічених археологічних культур належить до доби бронзи:
- а) катакомбна;
 - б) трипільська;
 - в) зарубинецька;
 - г) черняхівська.
6. Назвіть, хто вперше дослідив поселення носіїв трипільської археологічної культури:
- а) С.Бібіков;
 - б) В.Хвойко;
 - в) Ф.Вовк;
 - г) Д.Телегін.
7. Вкажіть найдавніший, за писемними джерелами, народ Північного Причорномор'я:
- а) гуни;
 - б) скіфи;
 - в) сармати;
 - г) кіммерійці.
8. Оберіть варіант, у якому вказана правильна послідовність перебування кочових племен на території сучасної України:
- а) сармати – скіфи – авари;
 - б) скіфи – сармати – гуни;
 - в) гуни – сармати – авари;
 - г) сармати – кіммерійці – скіфи.
9. Вкажіть скіфський курган, що вважається місцем поховання царя Атея:
- а) Огуз;
 - б) Товста Могила;
 - в) Чортомлик;
 - г) Куль-Оба.
10. Назвіть, який з перелічених курганів є сарматською археологічною пам'яткою:
- а) Товста Могила;
 - б) Солоха;
 - в) Соколова Могила;
 - г) Гайманова Могила.
11. Вкажіть, назва якого народу, за однією з версій, перекладається з іранської мови як "оперезаний мечем":
- а) кіммерійці;
 - б) скіфи;
 - в) сармати;
 - г) гуни.
12. Грецькі міста - держави існували в Північному Причорномор'ї:
- а) X ст. до н. е. - I ст. н. е.;

- б) VII ст. до н. е. - IV ст. н. е.;
 - в) V ст. до н. е. - X ст. н. е.;
 - г) III ст. до н.е. – III ст. н.е.
13. Вкажіть причину грецької колонізації Північного Причорномор'я та Криму:
- а) пошук нових могутніх союзників для боротьби проти Персії;
 - б) нестача рабів у метрополії, освоєння нових ринків работоргівлі;
 - в) занепад ремесла та сільського господарства материкової Греції;
 - г) демографічний вибух, перенаселення і нестача землі в метрополії.
14. Столицею Боспорського царства було місто:
- а) Ольвія;
 - б) Пантікапей;
 - в) Херсонес;
 - г) Керкінітида.
15. Вкажіть, назва якого грецького міста у Криму перекладається як "рибний шлях":
- а) Керкінітида;
 - б) Херсонес;
 - в) Пантікапей;
 - г) Феодосія.
16. Слов'янство як самостійна етнічна спільність вийшла на історичну арену в:
- а) III ст. до н.е.;
 - б) I ст. до н.е.;
 - в) I ст. н.е.;
 - г) V ст. н.е.
17. Вкажіть, представники якої теорії слов'янського етногенезу вважають "прабатьківщиною" слов'ян Волинь:
- а) вісло-одерської;
 - б) вісло-дніпровської;
 - в) дніпро-одерської;
 - г) азійської.
18. У писемних джерелах слов'яни згадуються як:
- а) склавини, готи, алани;
 - б) венеди, склавини, анти;
 - в) склавини, анти, алани;
 - г) роксолани, язиги.
19. Вкажіть час існування Антської держави:
- а) 320-585 рр.;
 - б) 375- 602 рр.;
 - в) 375-451 рр.;
 - г) 451-662 рр.
20. Зазначте, коли було засновано м. Київ:
- а) I ст. н.е.;
 - б) V ст. н.е.;
 - в) IX ст. н.е.;

г) IV ст. н.е.

Тема 2 КНЯЖА ДОБА НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

I. Опрацювання теоретичних питань

1. Передумови утворення Київської Русі. Теорії про державність у східних слов'ян.
2. Виникнення і становлення Київської Русі (кінець IX – X ст.). Діяльність перших князів.
3. Піднесення і становлення Київської Русі (кінець X – середина XI ст.). Політика Володимира Великого та Ярослава Мудрого.
4. Особливості християнізації Київської Русі. Значення хрещення Русі для історії українського народу.
5. Культура Київської Русі: освіта і наука, література, архітектура і образотворче мистецтво.
6. Політична децентралізація Київської Русі та утворення Київського, Переяславського, Чернігово-Сіверського, Галицького і Волинського князівств.
7. Монгольська навала і занепад руських земель.
8. Створення, піднесення і занепад Галицько-Волинського князівства.

II. Опанування ключовими поняттями і термінами

- агіографія
- апокриф
- баскак
- билини
- бояри
- віче
- вотчинне землеволодіння
- дружина
- дуумвірат
- закупи
- ізгої
- ікона
- книжкова мініатюра
- князь
- літопис
- митрополит
- мозаїка
- монастир
- монотеїзм

- натуральне господарство
- племінний союз
- поліцентризм
- полюддя
- ранньофеодальна держава
- роздробленість
- «Руська правда»
- смерди
- триумвірат
- феодалізм
- фреска
- храм
- християнство
- церква
- шлюбна дипломатія
- язичництво
- ярлик

III. Розв'язання тестових завдань

1. Вкажіть, яке східнослов'янське плем'я проживало у межиріччі Пруту і Дністра:
 - а) деревляни;
 - б) сіверяни;
 - в) поляни;
 - г) тиверці.
2. Об'єднання Руської та Новгородської земель відбулось у:
 - а) 860 р.;
 - б) 882 р.;
 - в) 912 р.;
 - г) 945 р.
3. Щорічний похід князя із дружиною по своїх землях з метою збирання данини носив назву:
 - а) виправа;
 - б) полюддя;
 - в) устави;
 - г) дружина.
4. Хто з київських правителів упорядкував збирання данини:
 - а) князь Ігор;
 - б) княгиня Ольга;
 - в) князь Святослав;
 - г) Ярослав Мудрий.
5. Християнство на Русі було запроваджене в:
 - а) 899 р.;

- б) 980 р.;
 - в) 988 р.;
 - г) 1054 р.
6. "Не любо мені є в Києві жити. Хочу я в Переяславці на Дунаї, бо то є середина землі моєї. Адже там усі добра сходяться... " Такими були плани кийівського князя:
- а) Ігоря;
 - б) Святослава;
 - в) Володимира;
 - г) Ярослава.
7. Вкажіть, що стало наслідком адміністративної реформи Володимира Великого:
- а) запровадження удільно-вотчинного устрою держави;
 - б) встановлення формальної зверхності Києва над племінними союзами;
 - в) ліквідація влади місцевих племінних князів, які постійно прагнули автономії;
 - г) впорядкування податкових відносин, впровадження "погостів" та "уроків".
8. Позначте назву народу, що становив найбільшу небезпеку для Київської Русі у другій половині XI-XII ст.:
- а) половці;
 - б) печеніги;
 - в) хозари;
 - г) монголо-татари.
9. Зазначте, коли було засновано Київську митрополію:
- а) 1019 р.;
 - б) 1039 р.;
 - в) 1036 р.;
 - г) 1051 р.
10. Вкажіть назву книги, яку Анна Ярославна привезла до Парижа і на якій французькі королі складали присягу, вступаючи на престол:
- а) Остромирове Євангеліє;
 - б) Трірський псалтир;
 - в) Реймське Євангеліє;
 - г) Пересопницьке Євангеліє.
11. Вкажіть, при якому з киеворуських князів було покладено край нападам печенігів:
- а) Святослава Ігоревича;
 - б) Володимира Святославича;
 - в) Ярослава Володимировича;
 - г) Володимир Всеволодович.
12. 1199-1205 рр. є роками:
- а) правління князя Романа I Мстиславича;
 - б) боротьби проти половців;
 - в) боротьби з монголо-татарами.

13. Зазначте, яке місто обрав столицею своєї держави Данило Галицький:
- Галич;
 - Холм;
 - Львів;
 - Київ.
14. Який з перелічених нижче факторів не належить до причин занепаду Галицько-Волинської держави в XIV ст.:
- втручання іноземних країн;
 - боярський сепаратизм;
 - політика князів Східної Русі.
15. Вкажіть, яка з перелічених подій сталася пізніше за інші:
- похід Батия на Київ;
 - коронування Данила Галицького;
 - Любецький з'їзд князів;
 - розгром лицарів-хрестоносців під Дорогочином.
16. Вкажіть рік найдавнішої згадки у Київському літописі назви "Україна":
- 1087 р.;
 - 1097 р.;
 - 1187 р.;
 - 1240 р.
17. Назвіть, кого в Київській Русі називали "рядовичами":
- селян, які мали земельні наділи, вели своє господарство та виконували повинності на користь феодала;
 - ремісників, які мешкали в садибах феодалів, працювали в їхніх майстернях і сплачували грошову данину;
 - селян, які потрапили в залежність від феодала, уклавши з ним договір найму, працювали в його господарстві;
 - людей, які перебували у повній власності феодала (продавалися, дарувалися, передавалися в спадщину).
18. Зазначте, як у Київській Русі називали неповноправних людей, які через певні причини вийшли зі свого соціального середовища та втратили з ним законний зв'язок:
- холопи;
 - челядь;
 - ізгої;
 - смерди.
19. Назвіть, під яким іменем посів галицький стіл останній князь Галицько-Волинської держави, мазовецький князь Болеслав Тройденевич:
- Юрій I;
 - Юрій II;
 - Андрій II;
 - Данила Галицький.
20. Як називалися найвищі посадовці на завойованих монголами землях:
- бояри;
 - князі;

- в) баскаки;
- г) холопи.

Тема 3
УКРАЇНА ПІД ВЛАДОЮ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ
(друга половина XIV – перша половина XVII ст.)

I. Опрацювання теоретичних питань

1. Входження українських земель до складу Великого князівства Литовського.
2. Польська експансія на українські землі наприкінці XIV – середині XVI ст. Литовсько-польські міждержавні унії.
3. Утворення Речі Посполитої та її політика на українських землях.
4. Формування українського козацтва (причини, джерела, особливості). Реєстрове і нереєстрове козацтво.
5. Запорозька Січ та її суспільно-політичний устрій.
6. Боротьба козаків проти турків та татар.
7. Козацько-селянські повстання наприкінці XVI – першій третині XVII ст.
8. Культурна ситуація у литовсько-польську добу.

II. Опанування ключовими поняттями і термінами

- «Дике Поле»
- «Золотий спокій»
- академія
- братство
- Велике князівство Литовське
- воєводство
- греко-католицька церква
- гуманізм
- експансія
- Запорозька Січ
- зимівник
- інкорпорація
- клейноди
- козак
- козацька республіка
- Кревська унія
- курінь
- Литовські статuti
- Люблінська унія
- Магдебурзьке право
- магістрат
- магнати
- меценат

- міщани
- оксамитова експансія
- паланка
- панщина
- полемічна література
- природне право
- реєстрові козаки
- реформація
- Річ Посполита
- симонія
- ставропігія
- старшина
- Тевтонський орден
- унія
- фільварок
- целібат
- цехи
- чайка
- шляхта

III. Розв'язання тестових завдань

1. Вкажіть, кому із князів належить вислів "Вся Русь просто повинна належати литовцям":
 - а) Ольгерду;
 - б) Ягайлу;
 - в) Вітовту;
 - г) Кейстуту.
2. Назвіть, яким терміном історична наука визначає процес переходу частини українських земель під владу Великого князівства Литовського в другій половині XIV ст.:
 - а) загарбання;
 - б) інкорпорація;
 - в) інтервенція;
 - г) експансія.
3. Вкажіть ознаку, що дає підстави називати Велике князівство Литовське Литовсько-Руською державою:
 - а) спільна боротьба з монголо-татарами;
 - б) прийняття православної віри та руської мови;
 - в) відновлення руської династії;
 - г) надання руській знаті привілеїв.
4. Назвіть, з яким великим князем литовським пов'язана перемога над монголо-татарами у битві на Синіх Водах:

- а) Міндовг;
 - б) Гедемін;
 - в) Ольгерд;
 - г) Вітовт.
5. Юридично закріпила появу нової держави Речі Посполитої:
- а) Кревська унія;
 - б) Берестейська унія;
 - в) Люблінська унія;
 - г) Городельська унія.
6. Вкажіть, у якому році було утворено Річ Посполиту:
- а) 1385 р.
 - б) 1569 р.;
 - в) 1586 р.;
 - г) 1596 р.
7. Виникнення фільварків на українських землях було зумовлено:
- а) прагненням польської шляхти приборкати українське козацтво і селянство;
 - б) зростаючим попитом на сільськогосподарську продукцію на внутрішньому та зовнішніх ринках Європи;
 - в) неефективністю використання в господарстві праці кріпосних селян;
 - г) конкуренцією з боку мануфактурного виробництва в країнах Західної Європи.
8. Що таке магдебурзьке право?
- а) самоврядування території у межах держави;
 - б) загарбання державою території інших держав;
 - в) звільнення міста від влади місцевого феодала ;
 - г) поширення польської мови, культури, звичаїв.
9. Дайте визначення терміну "панщина":
- а) форма земельної відробіткової ренти, що передбачала обов'язкову працю селянина власним реманентом у господарстві землевласника;
 - б) система суспільних відносин, за якої землевласник мав право на особу, працю та майно залежних від нього селян-кріпаків;
 - в) форма натуральної ренти, податок грішми або продуктами, що стягувався землевласником із залежних від нього селян;
 - г) велике шляхетське багатогалузеве господарство, орієнтоване на ринок, в якому вся земля належала панові, й базувалося на праці залежних селян.
10. Яке визначення розкриває сутність братств?
- а) корпоративні об'єднання ремісників споріднених спеціальностей у містах, що користувалися магдебурзьким правом у XV–XVI ст.;
 - б) добродійні товариства української шляхти, які опікувалися будівництвом православних храмів власним коштом у XVI ст.;
 - в) об'єднання реєстрового козацтва та духовенства, які

- здійснювали контроль за діяльністю вищих православних церковних ієрархів у XV–XVI ст.;
- г) релігійно-громадські організації міщан при православних церквах на українських землях наприкінці XVI–XVII ст.
11. Зазначте, коли з'являються перші писемні згадки про українських козаків:
- а) кінець XIII ст.;
 - б) кінець XV ст.;
 - в) кінець XVI ст.;
 - г) середина XVII ст.
12. Вважають, що Запорозька Січ була заснована:
- а) Сеньком Полозовичем;
 - б) Прецлавом Лянцкоронським;
 - в) Дмитром Вишневецьким;
 - г) Богданом Хмельницьким.
13. Вкажіть, в якому році польським урядом було засновано перший козацький реєстр для українських козаків:
- а) 1524 р.;
 - б) 1572 р.;
 - в) 1587 р.;
 - г) 1596 р.
14. Визначте, хто з польських королів запровадив перший козацький реєстр:
- а) Стефан Баторій;
 - б) Сигізмунд II Август;
 - в) Сигізмунд III;
 - г) Ян Казимир.
15. Вкажіть прізвище керівника козацько-селянського повстання 1591-1593 рр.:
- а) І. Сулима;
 - б) С. Наливайко;
 - в) К. Косинський;
 - г) Іван Сулима.
16. Назвіть, представників якої династії української знаті називали "некоронованими королями Русі":
- а) Гедиміновичів;
 - б) Ягелонів;
 - в) Острозьких;
 - г) Чарторийських.
17. Вкажіть українського шляхтича, який був одним з найзаможніших і найвпливовіших магнатів Речі Посполитої кінця XVI ст., найбільшим після короля землевласником. Він опікувався наукою і церквою. За його ініціативи у 1581 р. було видано перше у слов'янському світі повне видання Біблії.
- а) Б. Хмельницький;
 - б) К. Острозький;

- в) Б. Вишневецький;
 - г) Г. Гулевичівна.
18. Битва під П'яткою відбулася під час повстання:
- а) Криштофа Косинського;
 - б) Івана Сулими;
 - в) Северина Наливайка;
 - г) Тараса Трясила.
19. Коли було засновано Київське братство і школу?
- а) 1556-1561 рр.;
 - б) 1581 р.;
 - в) 1615 р.;
 - г) 1620 р.
20. Вкажіть, хто очолював загін козаків, що після поразки повстання 1638 р. перетнув кордон Московського царства, ставши однією з перших груп переселенців до Слобідської України:
- а) І. Сулима;
 - б) Т. Федорович (Трясило);
 - в) П.Павлюк (Бут);
 - г) Я. Острянин.

Тема 4
УКРАЇНА ЗА ЧАСІВ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ
(середина XVII – кінець XVIII ст.)

I. Опрацювання теоретичних питань

1. Причини, характер, рушійні сили та періодизація української національної революції. Її історичне значення.
2. Розгортання національно-визвольної війни (лютий 1648 – серпень 1657 рр.).
3. Формування і розбудова української козацької держави в ході визвольної війни.
4. Громадянська війна та поділ козацької України на два гетьманства (1657 – 1663 рр.).
5. Боротьба за воз'єднання Української держави (1663-1676 рр.). Гетьмани доби Руїни.
6. Українська державність за гетьманування І. Мазепи.
7. Наступ Російської імперії на українську автономію (1708-1764 рр.).
8. Остаточна ліквідація української автономії (1764-1783 рр.).
9. Становище Правобережної України та Галичини під владою Польщі у XVIII ст.
10. Феномен козацького бароко.

II. Опанування ключовими поняттями і термінами

- Андрусівське перемир'я
- бароко
- «Березневі статті»
- Білоцерківський мир
- «Великий згін»
- Військо Запорозьке
- Вічний мир
- Задунайська Січ
- Зборівський мир
- Гадяцький договір
- гайдамаки
- Гетьманщина
- козацька старшина
- козацькі літописи
- конституція
- «Коліївщина»
- Малоросійська колегія
- Малоросія
- меценат

- національно-визвольна війна
- Нова (Підпільненська) Січ
- опришки
- Північна війна
- поkozачення
- революція
- «Руїна»
- Слобожанщина
- спадкоємний гетьманат.
- Хмельниччина

III. Розв'язання тестових завдань

1. Вкажіть, коли почалася національно-визвольна боротьба українського народу середини XVII ст.:
 - а) початок січня 1648 р.;
 - б) початок лютого 1648 р.;
 - в) квітень-травень 1648 р.;
 - г) грудень 1648 р.
2. Епіцентром повстання під проводом Б. Хмельницького на початку 1648 р. став(ла):
 - а) хутір Суботів;
 - б) Київ;
 - в) Запорозька Січ;
 - г) Жовті Води.
3. Назвіть місце, де відбулась перша переможна битва Б.Хмельницького із польськими військами:
 - а) Жовті Води;
 - б) Корсунь;
 - в) Пилявці;
 - г) Замостя.
4. Як офіційно називалася держава, створена Богданом Хмельницьким на українських землях, звільнених від польського панування:
 - а) Малоросія;
 - б) Гетьманщина;
 - в) Військо Запорозьке;
 - г) Українська держава.
5. Яка зміна відбулася в соціально-економічному житті українського народу внаслідок Національно-визвольної війни?
 - а) заборона продажу й дарування земельних маєтків;
 - б) скасування кріпацтва та надання селянам свободи;
 - в) поширення фільваркової системи господарювання;
 - г) зростання земельного володіння магнатів і шляхти.
6. 1649 та 1651 роки в історії Національно-визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького пов'язані з:

- a) походами козацького війська проти Молдавії;
 - б) переобранням гетьмана на Генеральних військових радах;
 - в) укладенням українсько-польських мирних угод;
 - г) переможними битвами козацького війська.
7. Вкажіть, які наслідки мала для української історії українсько-російська угода 1654 р.:
- a) припинення військових дій проти Речі Посполитої;
 - б) створення коаліції з Річчю Посполитою для боротьби проти Швеції;
 - в) входження українських земель під протекторат Російської держави;
 - г) створення суверенної держави Військо Запорозьке.
8. Зазначте, яка кількість козацького реєстру встановлювалася відповідно до українсько-московських "Березневих статей" 1654 р.:
- a) 40 тис. осіб;
 - б) 60 тис. осіб;
 - в) 20 тис. осіб;
 - г) 6 тис. осіб.
9. Визначте, які зміни в суспільному житті Лівобережної Гетьманщини відбулися в другій половині XVII ст.:
- a) здобуття української шляхтою панівного становища в суспільстві внаслідок злиття з російським дворянством;
 - б) виокремлення з козацького середовища козацької старшини в панівний привілейований стан;
 - в) перетворення міщанства в окремий стан, що мав права на самоврядування, суд, заняття ремеслами;
 - г) втрата селянством особистої свободи, права займанщини та спадкового землеволодіння.
10. Хто був обраний гетьманом України після смерті Богдана Хмельницького:
- a) І. Виговський;
 - б) Ю. Хмельницький;
 - в) І. Брюховецький;
 - г) І. Мазепа.
11. Зазначте, для союзу з якою державою було укладено Гадяцький договір:
- a) Росією;
 - б) Річчю Посполитою;
 - в) Швецією;
 - г) Туреччиною.
12. Що стало головним наслідком Слободищенського трактату, підписаного Юрієм Хмельницьким з Польщею у 1660 р.:
- a) припинення військових дій проти Речі Посполитої;
 - б) повернення українських земель під владу Речі Посполитої;
 - в) територіальний розкол України на дві частини – Лівобережну та Правобережну України;

- г) проголошення незалежності України в межах трьох воєводств.
13. Назвіть державу, за військово-політичний союз з якою звинувачували гетьмана П.Дорошенка:
- а) Польща;
 - б) Туреччина;
 - в) Росія;
 - г) Швеція.
14. Період Руїни характеризувався:
- а) всеохоплюючою кризою та занепадом Речі Посполитої, викликаних національно-визвольною війною українського народу під проводом Б. Хмельницького;
 - б) внутрішньою боротьбою козацької старшини за владу, розколом Гетьманщини, втручанням в її внутрішні справи та військовою агресією з боку сусідніх держав;
 - в) остаточною ліквідацією інституту гетьманства, решток української автономії та повною інтеграцією українських земель у Російську імперію;
 - г) форсованим наступом на автономні права Гетьманщини з боку російського уряду внаслідок переходу гетьмана І. Мазепи на бік шведського короля.
15. Визначте, що було спільним для Андрусівського перемир'я та "Вічного миру":
- а) укладання між Річчю Посполитою та Османською імперією;
 - б) підпорядкування Правобережної України Речі Посполитій;
 - в) передання Запорозької Січі під протекторат Московської держави;
 - г) передання Поділля під владу турецького султана.
16. У чому виявився наступ царизму на автономний устрій Гетьманщини на початку XVIII ст.?
- а) скасуванні полкового устрою на Лівобережжі та Слобожанщині;
 - б) переобранні козацькою старшиною гетьмана лише за згодою царя;
 - в) перетворенні слобідських козацьких полків на регулярні гусарські;
 - г) остаточному закріпаченні селян Лівобережної і Слобідської України.
17. Як називався тимчасовий уряд, який керував усіма справами в Україні протягом 1734-1750 рр.:
- а) Малоросійська колегія;
 - б) Правління гетьманського уряду;
 - в) Румянцевська ревізія;
 - г) Таємна канцелярія.
18. Вкажіть орган, створений царською владою для управління Лівобережною Україною після остаточної ліквідації гетьманства:
- а) Малоросійська колегія;

- б) Румянцевська ревізія;
 - в) Таємна канцелярія;
 - г) Правління гетьманського уряду.
19. Останнім кошовим отаманом Запорозької Січі був:
- а) Кирило Розумовський;
 - б) Петро Калнишевський;
 - в) Кость Гордієнко;
 - г) Пилип Орлик.
20. Як називалася територіально-військова організація колишніх запорозьких козаків, що існувала 1775—1828 рр. на території Османської імперії?
- а) Задунайська Січ;
 - б) Кам'янська Січ;
 - в) Олешківська Січ;
 - г) Підпільненська Січ.

Тема 5
ПЕРІОД БОРОТЬБИ ЗА УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ
ВІДРОДЖЕННЯ (XIX – початок XX ст.)

I. Опрацювання теоретичних питань

1. Соціально-економічний розвиток у складі Російської та Австрійської імперій в дореформений період.
2. Імперські реформи та капіталізація економіки України.
3. Сутність українського національного відродження, його передумови і етапи розвитку.
4. Національно-визвольний рух в Наддніпрянській та Західній Україні у XIX – на початку XX ст.
5. Україна в роки Першої російської революції та після її поразки.
6. Україна в роки Першої світової війни.
7. Розвиток суспільних наук і філософії у XIX – на початку XX ст.
8. Українська література XIX – початку XX ст.
9. Образотворче та музично-театральне мистецтво у XIX – на початку XX ст.

II. Опанування ключовими поняттями і термінами

- Антанта
- «будителі»
- буржуазія
- буржуазно-демократична революція
- бурлеск
- «Весна народів»
- відруб
- водевіль
- Галицько-Буковинське генерал-губернаторство
- громадівський рух
- декабристський рух
- земства
- капіталізм
- капіталізація економіки
- «Київська козаччина»
- Кирило-Мефодіївське братство
- класицизм
- кордо центризм
- масонство
- модернізація
- москвофіли

- народне віче
- народовці
- національна ідея
- національна самосвідомість
- Національне відродження
- нація
- «Нова ера»
- партія
- поступовці
- просвіти
- промисловий переворот
- професійний театр
- реалізм
- радикали
- реформи
- романтизм
- русинство
- русифікація
- самодержавство
- світова війна
- Союз Визволення України
- «тарасівці»
- «Руська трійця»
- траверсія
- українофіли
- українські січові стрільці
- «ходіння в народ»
- хугір
- Четверний союз
- чорносотенці

III. Розв'язання тестових завдань

1. Українське національне відродження почалося:
 - а) наприкінці XVIII ст.;
 - б) на початку XIX ст.;
 - в) у середині XIX ст.;
 - г) наприкінці XIX ст..
2. Визначте, яка з указаних ознак є головною у визначенні поняття "кріпацтво":
 - а) щоденний відробіток селянами панщини;
 - б) особиста залежність селянина від пана;

- в) виконання певних повинностей у маєтку поміщика;
 - г) сплата залежними селянами коштів за користування феодалними землями.
3. Кріпосне право у Західній Україні було ліквідоване в:
- а) 1848 р.;
 - б) 1855 р.;
 - в) 1861 р.;
 - г) 1830 р.
4. Вкажіть, хто з відомих українських діячів сформулював політичне кредо "українці Австрії та українці Росії – єдиний народ":
- а) Г.Яхимович;
 - б) М.Шашкевич;
 - в) М.Левицький;
 - г) Я.Вагилевич.
5. Кріпосне право у Наддніпрянській Україні було ліквідоване в:
- а) 1848 р.;
 - б) 1855 р.;
 - в) 1861 р.;
 - г) 1905 р.
6. Вибірні органи місцевого самоврядування, що створювались у Наддніпрянській Україні після 1864 р., називались:
- а) управами;
 - б) земствами;
 - в) комітетами;
 - г) секретаріатами.
7. Як бачили майбутнє України представники таємної політичної організації «Кирило-Мефодіївське товариство»?
- а) входження України до слов'янської федерації;
 - б) проголошення автономії України у складі Росії;
 - в) невизнання за Україною ніяких державних прав;
 - г) відродження Гетьманщини на засадах автономії.
8. Назвіть перший україномовний журнал в Російській імперії:
- а) "Київська старовина";
 - б) "Русалка Дністрова";
 - в) "Основа";
 - г) "Телеграф".
9. Вкажіть, коли було створено Кирило-Мефодіївське товариство:
- а) 1845 р.;
 - б) 1846 р.;
 - в) 1847 р.;
 - г) 1848 р.
10. Зазначте, у якому році у Львові створено перший осередок товариства "Просвіта":
- а) 1849 р.;
 - б) 1868 р.;
 - в) 1892 р.;

- г) 1905 р.
11. Вкажіть місто, в якому було відкрито першу організацію "Просвіта" у Наддніпрянській Україні:
- а) Катеринослав;
 - б) Київ;
 - в) Одеса;
 - г) Львів.
12. Метою якої політичної партії Наддніпрянської України було створення політично незалежної української держави під гаслом «Україна для українців»?
- а) Революційної української партії;
 - б) Української демократичної партії;
 - в) Української народної партії;
 - г) Української соціал-демократичної робітничої партії.
13. «Український П'ємонт» – це:
- а) український політичний центр, який був створений в Києві на початку ХХ ст.;
 - б) студентська культурно-освітня організація, яка діяла у Львові на початку ХХ ст.;
 - в) уніатська організація, яка діяла на початку ХХ ст. в Східній Галичині;
 - г) назва Східної Галичини, яку вживали діячі українського національного руху на рубежі ХІХ – ХХ ст.
14. Релігійний діяч, обраний у 1900 р. на посаду митрополита греко-католицької церкви:
- а) Євген Чикаленко;
 - б) Ілля Шраг;
 - в) Богдан Ханенко;
 - г) Андрій Шептицький.
15. Що проголошував Маніфест 17 жовтня 1903 р., виданий російським імператором Миколою ІІ?
- а) надання громадянських прав і політичних свобод;
 - б) скасування обмежень у правах неросійських народів;
 - в) ліквідацію кріпацької залежності селян від поміщиків;
 - г) запровадження системи соціального захисту робітників.
16. Зазначте, що з перелічених положень передбачалося Столипінською аграрною реформою:
- а) скасування усіх виплат селян за землю;
 - б) заборона виходу селян з общини;
 - в) створення військових поселень;
 - г) прискорення розвитку індивідуальних селянських господарств.
17. Вкажіть подію, що відбулася раніше за інші:
- а) маніфест Миколи ІІ про дарування громадянських прав і свобод;
 - б) публікація М.Міхновським брошури "Самостійна Україна";

- в) Брусиловський прорив;
 - г) Столипінська аграрна реформа.
18. Вкажіть, яка з перелічених організацій, що діяли в роки Першої світової війни, відстоювала програмне положення про створення Української держави з конституційним монархічним ладом:
- а) Головна українська рада;
 - б) Союз визволення України;
 - в) Товариство українських поступовців;
 - г) Центральна рада..
19. Керівник Галицько-Буковинського генерал-губернаторства, яке було створене восени 1914 р.:
- а) Г. Бобринський;
 - б) К. Левицький;
 - в) М. Галущинський;
 - г) О. Брусилов.
20. Український публіцист, політичний діяч, перший керівник Союзу визволення України (СВУ), теоретик українського інтегрального націоналізму:
- а) Кость Левицький;
 - б) Дмитро Донцов;
 - в) Євген Петрушевич;
 - г) Андрій Жук.

Тема 6
УКРАЇНА В ДОБУ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ
(1917-1920 рр.)

I. Опрацювання теоретичних питань

1. Розгортання національно-визвольної боротьби на українських землях після повалення царизму в Російській імперії.
2. Утворення Центральної Ради та її соціально-економічна та політична діяльність.
3. Українська держава гетьмана П.Скоропадського: його політична платформа, досягнення та прорахунки.
4. Боротьба Директорії за відродження УНР. Занепад української державності.
5. Проголошення та історична доля Західноукраїнської народної республіки.
6. Відносини українських національних урядів з більшовистською Росією.
7. Утвердження радянської влади на українських землях. Політика «військового комунізму».
8. Розвиток української культури в період національно-визвольних змагань (1917-1921 рр.)

II. Опанування ключовими поняттями і термінами

- анархізм
- білогвардійці
- більшовизм
- Брестський мир
- Варшавський договір
- «воєнний комунізм»
- Генеральний Секретаріат
- громадянська війна
- двовладдя
- державний переворот
- Директорія
- еміграція політична
- «Київська катастрофа»
- Жовтнева революція
- інтервенція
- Лютнева революція
- Національно-демократична революція
- Народний секретаріат
- «отаманщина»
- Ризький мир

- «самостійники»
- соборність
- Тимчасовий уряд
- універсали
- Центральна рада
- червоний терор
- «Чортківська офензива»

III. Розв'язання тестових завдань

1. Позначте, коли була утворена Українська Центральна Рада (за старим стилем):
 - а) 4 березня 1917 р.;
 - б) 12 березня 1917 р.;
 - в) 19 березня 1917 р.;
 - г) 20 березня 1917 р.
2. Як називався виконавчий орган Центральної Ради у 1917 р.:
 - а) Рада Народних Міністрів;
 - б) Генеральний Секретаріат;
 - в) Народний Секретаріат;
 - г) Рада робітничих, солдатських і селянських депутатів.
3. Ухваливши Другий Універсал, Українська Центральна Рада:
 - а) відмовилася від самочинного проголошення автономії до скликання Всеросійських установчих зборів;
 - б) включила до складу Генерального секретаріату представників Тимчасового уряду;
 - в) зобов'язалася розпочати й довести до кінця переговори про мир із Німеччиною та її союзниками;
 - г) призупинила конфіскацію та передання поміщицьких земель селянам.
4. Ухваливши Другий Універсал, Українська Центральна Рада зобов'язалася:
 - а) розпочати й довести до кінця переговори про мир із Німеччиною та її союзниками;
 - б) підтримати Тимчасовий уряд у боротьбі з корніловським заколотом;
 - в) поповнити свій склад представниками національних меншин;
 - г) передати землю селянам без викупу.
5. Позначте, як мало бути розв'язано аграрне питання згідно з Третім універсалом Центральної ради:
 - а) збережено поміщицьке землеволодіння;
 - б) передано землю селянам без викупу;
 - в) передано землю селянам за викуп;
 - г) передбачено державне кредитування для селян на купівлю землі.
6. Утворення УНР проголошував:

- а) Перший Універсал;
 - б) Другий Універсал;
 - в) Третій Універсал;
 - г) Четвертий Універсал.
7. Позначте прізвище командувача більшовицькими військами, які наступали на Київ під час першої війни між УНР і радянською Росією:
- а) М.Муравйов;
 - б) Г.Котовський;
 - в) П.Дибенко;
 - г) М.Щорс.
8. Падіння Української Центральної Ради (УЦР) спричинено:
- а) відкритою підтримкою УЦР селянських виступів і робітничих страйків;
 - б) відмовою УЦР від виконання умов Брест-Литовського мирного договору;
 - в) загостренням відносин УЦР з німецьким і австро-угорським командуванням;
 - г) військовим протистоянням між УНР та більшовистською Росією.
9. В якій сфері діяльності урядом гетьмана П. Скоропадського досягнуто найбільших успіхів:
- а) в аграрній політиці;
 - б) у формуванні збройних сил;
 - в) у національно-культурному будівництві;
 - г) у промисловості.
10. Західноукраїнська народна республіка була проголошена:
- а) 31 жовтня 1918 р.;
 - б) 1 листопада 1918 р.;
 - в) 13 листопада 1918 р.;
 - г) 22 січня 1919 р.
11. Вкажіть подію, що увійшла в історію під назвою "листопадовий зрив":
- а) наступ військ ЗУНР у листопаді 1918 р. на Перемишль;
 - б) повстання українських підрозділів у Львові 1 листопада 1918 р., встановлення української влади у місті;
 - в) повстання проти гетьмана П.Скоропадського, очолюване Директорією;
 - г) повстання робітників заводу "Арсенал" у Києві.
12. Назвіть, яка подія за межами України сприяла падінню режиму П.Скоропадського:
- а) прихід більшовиків до влади у Росії;
 - б) Листопадова революція в Німеччині;
 - в) відкриття Паризької мирної конференції;
 - г) підписання Брестського миру між радянською Росією і країнами Четверного союзу.
13. Вирішальний бій між військами Гетьманату та Директорії відбувся:
- а) під Крутами ;

- б) під Мотовилівкою;
 - в) на станції Бірзула;
 - г) біля Проскурова.
14. Акт про злуку ЗУНР та УНР був підписаний:
- а) 19 жовтня 1918 р.;
 - б) 13 листопада 1918 р.;
 - в) 22 січня 1919 р.;
 - г) 21 грудня 1921 р.
15. У який період національно-визвольних змагань було створено Академію наук України:
- а) за часів Центральної Ради;
 - б) за гетьмана П.Скоропадського;
 - в) в період Директорії;
 - г) після утвердження радянської влади в Україні.
16. Зазначте, яка з перелічених подій першої війни УНР з Радянською Росією відбулася раніше:
- а) Брест-Литовський мирний договір;
 - б) Маніфест до українського народу з ультимативними вимогами до Української Ради;
 - в) бій під Крутами;
 - г) проголошення незалежності УНР.
17. Вкажіть характерну рису денікінського режиму в Україні:
- а) передача поміщицьких, казенних і монастирських земель селянам без будь-якого викупу;
 - б) відновлення поміщицької власності на землю;
 - в) встановлення державного контролю за виробництвом, розподілом продуктів і організацією праці;
 - г) налагодження діалогу з опозиційними партіями.
18. Вкажіть місто, де було вперше проголошено радянську владу в Україні:
- а) Київ;
 - б) Харків;
 - в) Одеса;
 - г) Курськ..
19. Вкажіть, яка армія у червні 1919 р. здійснила "Чортківську (Червневу) офензиву":
- а) Українська галицька армія;
 - б) загони Н.Махна;
 - в) армія УНР;
 - г) польська армія.
20. Варшавська угода 1920 р. – це:
- а) військовий союз УНР і Польщі проти Добровольчої армії генерала Денікіна;
 - б) військовий союз УНР і Польщі проти більшовиків;
 - в) мирний договір Радянської Росії та Польщі, який припинив війну;
 - г) військовий союз Польщі та ЗУНР проти білогвардійців.

Тема 7
РАДЯНСЬКА УКРАЇНА (1921-1991 рр.)

I. Опрацювання теоретичних питань

1. Утворення СРСР та остаточна втрата Україною незалежності.
2. Україна в умовах Нової економічної політики.
3. Політика українізації. Національно-культурне піднесення і «культурна революція» 1920-1930-х рр.
4. Політика прискореної індустріалізації та колективізації.
5. «Розстріляне відродження».
6. Нацистський «новий порядок» в Україні та Рух Опору.
7. Внесок України у розгром нацистської Німеччини та її союзників. Наслідки Другої світової війни для України.
8. Суспільно-політичне життя та економічний розвиток України в добу хрущовської «відлиги».
9. Наростання кризових явищ у суспільно-економічній сфері в роки брежнєвського застою.
10. Перебудовчий курс М.Горбачова: причини, суть, етапи, наслідки, значення для України.

II. Опанування ключовими поняттями і термінами

- адміністративно-командна система
- Акт проголошення незалежності України
- багатопартійність
- «відлига»
- відбудова
- геноцид
- гласність
- голодомор
- голокост
- ГУЛАГ
- Декларація про державний суверенітет
- депортація
- десталінізація
- дефіцит
- дисидентство
- евакуація
- «ждановщина»
- «Закон про п'ять колосків»
- «застій»
- індустріалізація
- інфляція
- колабораціонізм

- колективізація
- командна економіка
- комунізм
- консерватизм
- коренізація
- корупція
- культ особи
- лібералізація
- нацизм
- нова економічна політика
- «новий порядок»
- номенклатура
- окупаційний режим
- операція «Вісла»
- Організація українських націоналістів
- оstarбайтери
- п'ятирічка
- пакт «Молотова-Ріббентропа»
- партизанський рух
- паспортна система
- пацифікація
- «Перебудова»
- підпілля
- план «Барбаросса»
- план «Ост»
- плюралізм (політичний)
- правозахисний рух
- продрозкладка
- раднаргосп
- радянізація
- реабілітація (політична)
- «Революція на граніті»
- «рейкова війна»
- репресії
- референдум
- «розвинутий соціалізм»
- розкуркулення
- «Розстріляне відродження»
- Рух Опору
- «самвидав»
- соціалізм
- соціалістичний реалізм
- стаханівський рух
- «Східний вал»

- страйк
- «тамвидав»
- тоталітарний режим
- трест
- українізація
- Українська повстанська армія
- Український штаб партизанського руху (УШПР)
- «холодна війна»
- «чорна дошка»
- фашизм
- форсована індустріалізація
- чорнобильська катастрофа
- шістдесятники

III. Розв'язання тестових завдань

1. Вкажіть економічну політику, яку проводили в Україні більшовики з травня 1918 р. по березень 1921 р.:
 - а) нова економічна політика;
 - б) "воєнний комунізм";
 - в) індустріалізація;
 - г) коренізація.
2. Вкажіть, хто з діячів української культури 1920-х рр. проголосив гасло: "Геть від Москви! Дайош Європу!":
 - а) Лесь Курбас;
 - б) О.Довженко;
 - в) М.Хвильовий;
 - г) І.Бойчук.
3. Визначте місто, яке було столицею Радянської України до 1934 р.:
 - а) Київ;
 - б) Харків;
 - в) Катеринослав;
 - г) Сталіно.
4. Курс на індустріалізацію було проголошено в:
 - а) 1923 р.;
 - б) 1925р.
 - в) 1927р.
 - г) 1929р.
5. Зазначте, в роки якої п'ятирічки було збудовано найбільшу в Європі гідроелектростанцію – Дніпрогес:
 - а) першої (1928-1932 рр.);
 - б) другої (1933-1937 рр.);
 - в) третьої (1938-1942 рр.);

- г) четвертої (1946-1950 рр.).
6. Внаслідок територіальних змін у Східній Європі впродовж 1939-1940 рр.:
 - а) більшість українських земель увійшла до складу СРСР, Закарпаття залишилося у складі Угорщини;
 - б) вперше в новітній історії всі українські землі було об'єднано в одній державі – Українській РСР;
 - в) більшість українських земель увійшла до складу СРСР, лише Північна Буковина залишилася у складі Румунії;
 - г) поряд із Українською РСР створено нові республіки – Закарпатську Україну та Галицьку Соціалістичну Радянську Республіку..
 7. Президентом незалежної суверенної держави "Карпатська Україна" був:
 - а) Євген Петрушевич;
 - б) Августин Волошин;
 - в) Андрій Бродій;
 - г) Юліян Ревай.
 8. Назвіть місто, що було обрано центром Рейхскомісаріату "Україна":
 - а) Київ;
 - б) Львів;
 - в) Рівне;
 - г) Одеса.
 9. Вкажіть характерну рису діяльності Української повстанської армії:
 - а) вважала своїм спільником у боротьбі проти російського комуністично-більшовизму німецький націонал-соціалізм;
 - б) покладала надії у створенні незалежної України на фюрера III рейху А.Гітлера;
 - в) закликала радянських партизан приєднатися до спільної боротьби пригнічених народів за створення незалежних держав, а не за відновлення СРСР;
 - г) . вважала своїм спільником у боротьбі проти німецьких загарбників радянський комуністичний режим.
 10. Найбільш відомий псевдонім Головнокомандувача УПА Романа Шухевича:
 - а) Тур;
 - б) Тарас Чупринка;
 - в) Тарас Бульба-Лозовець;
 - г) Роман Лозовський.
 11. Початком визволення території України від нацистської окупації став контрнаступ радянських військ у ході:
 - а) битви під Москвою;
 - б) Сталінградської битви;
 - в) Курської битви;
 - г) битви за Дніпро.
 12. Вкажіть, яка з перелічених воєнних операцій Червоної Армії в роки Великої Вітчизняної війни була проведена раніше за інші:
 - а) Кримська наступальна операція;

- б) битва за Дніпро;
 - в) Карпатсько-Ужгородська операція;
 - г) Корсунь-Шевченківська операція.
13. Післявоєнна відбудова народного господарства супроводжувалася:
- а) швидкою відбудовою всіх галузей економіки;
 - б) швидкою відбудовою важкої промисловості при повному ігноруванні легкої промисловості і сільського господарства;
 - в) швидкою відбудовою важкої промисловості при недостатній увазі до легкої промисловості і сільського господарства;
 - г) швидкою відбудовою легкої промисловості та сільського господарства..
14. Оберіть твердження, що характеризує операцію "Вісла":
- а) звільнення Польщі від окупантів у 1944-1945 рр.;
 - б) депортація спецслужбами українського населення з їхніх етнічних територій у східних районах Польщі на захід та північ польської держави з метою асиміляції;
 - в) насильницьке переселення поляків, що мешкали в Україні, до Польщі, а українців з Польщі – до радянської України після встановлення кордонів у 1945р.;
 - г) дії спецслужб, спрямовані на знищення УПА та підпілля ОУН.
15. Формування сучасної території України завершилось у:
- а) 1939 р.
 - б) 1945 р.;
 - в) 1954 р.;
 - г) 1990 р.
16. Поняттям "відлига" в історії СРСР і, відповідно, УРСР, позначають період:
- а) 1953-1956 рр.;
 - б) 1953-1964 рр.;
 - в) 1956-1959 рр.;
 - г) 1956-1964 рр.
17. Які риси були характерними для соціально-економічного розвитку України в 1965-1985 рр.:
- а) диспропорційність;
 - б) тенденція до стагнації;
 - в) екологічна криза;
 - г) зростання показників економічного розвитку.
18. Назвіть, хто був засновником і лідером Української Гельсінської Спілки:
- а) Микола Вінграновський;
 - б) Микола Руденко;
 - в) Іван Дзюба;
 - г) В'ячеслав Чорновіл.
19. Назвіть відомого українського поета-дисидента, який помер у 1985 р. у російській в'язниці:
- а) Василь Стус;

- б) Іван Драч;
 - в) Василь Симоненко;
 - г) Іван Світличний.
20. Назвіть хронологічні рамки періоду "перебудови" в СРСР:
- а) 1956-1964 рр.;
 - б) 1964-1985 рр.;
 - в) 1980-1990 рр.;
 - г) 1985-1991 рр.
21. Початок формування багатопартійності в Україні покладено діяльністю:
- а) Української Гельсінської спілки;
 - б) Народного руху України;
 - в) Комуністичної партії України;
 - г) Української республіканської партії.
22. Назвіть, хто був першим головою Народного руху України:
- а) В'ячеслав Чорновіл;
 - б) Іван Драч;
 - в) Левко Лук'яненко;
 - г) Микола Руденко.

Тема 8 НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА

I. Опрацювання теоретичних питань

1. Затвердження державної символіки України. Її історичне походження.
2. Східна та західна українська діаспора: регіони розселення, особливості культури та менталітету.
3. Демографічна ситуація в сучасній Україні. Етнополітичні процеси.
4. Набуття Україною без'ядерного статусу: причини та наслідки..
5. Революції в незалежній Україні.
6. «Гібридна війна» і Україна.
7. Томос і автокефалія православної церкви України.
8. Мінські угоди і їх роль у російсько-українській війні.
9. Міжнародна підтримка України в умовах агресії РФ.

II. Опанування ключовими поняттями і термінами

- автокефальна церква
- анексія
- антитерористична операція (АТО)
- волонтерський рух
- «гібридна війна»
- громадянське суспільство
- демократія
- демонополізація
- діаспора
- Євромайдан
- інфляція
- «кіборги»
- корупція
- люстрація
- мобілізація
- монополія
- «Небесна сотня»
- Операція об'єднаних сил (ООС)
- опозиція
- підприємництво
- правова держава
- поліконфесійність
- «Помаранчева революція»
- приватизація
- «Революція гідності»
- реформа
- ринкова економіка
- сепаратизм

- суверенітет
- Тіньова економіка
- Тимчасово окупована територія України
- Томос про автокефалію
- трудова еміграція
- унітарна держава

III. Розв'язання тестових завдань

1. Вкажіть історичну подію, до річниці якої була присвячена акція з утворення живого ланцюга, що з'єднав Львів, Київ та Донбас у 1990 р.:
 - а) проголошення III Універсалом Центральної Ради утворення Української народної республіки;
 - б) проголошення незалежності УНР;
 - в) проголошення ЗУНР;
 - г) проголошення Акта Злуки УНР та ЗУНР.
2. "Декларацію про державний суверенітет України" було прийнято:
 - а) 28 червня 1990 р.;
 - б) 16 липня 1990 р.;
 - в) 6 липня 1991 р.;
 - г) 24 серпня 1991 р.
3. Акт проголошення незалежності України було прийнято:
 - а) 16 липня 1990 р.;
 - б) 6 липня 1991 р.;
 - в) 24 серпня 1991 р.;
 - г) 1 грудня 1991 р.;
4. Всеукраїнський референдум на підтвердження Акту проголошення незалежності України відбувся:
 - а) 25 серпня 1991 р.;
 - б) 20 жовтня 1991 р.;
 - в) 1 грудня 1991 р.;
 - г) 8 грудня 1991 р.
5. Кого було обрано Президентом України в грудні 1991 р.:
 - а) Леоніда Кучму;
 - б) В'ячеслава Чорновола;
 - в) Леоніда Кравчука;
 - г) Віктора Ющенка.
6. Країни, які першими визнали незалежність України:
 - а) Латвія, Литва;
 - б) Аргентина, Німеччина;
 - в) Російська Федерація, Англія;
 - г) Канада, Польща.
7. Вкажіть місце підписання угоди про припинення існування СРСР і створення СНД 8 грудня 1991 р.:
 - а) Алма-Ата;

- б) Москва;
 - в) Біловезька Пуща;
 - г) Київ.
8. Державна символіка України (герб, прапор, гімн) прийнята в:
- а) липні-серпні 1990 р.;
 - б) серпні 1991 р.;
 - в) січні – лютому 1992 р.;
 - г) червні 1996 р.
9. Конституція незалежної України була прийнята:
- а) 28 червня 1991 р.;
 - б) 24 серпня 1991 р.;
 - в) 28 червня 1996 р.;
 - г) 24 серпня 1996 р.
10. Вкажіть, в якому році у грошовий обіг було введено національну грошову одиницю – гривню:
- а) 1990 р.;
 - б) 1996 р.;
 - в) 1997 р.;
 - г) 2001 р.
11. Зазначте, коли була підписана Хартія про особливе партнерство між Україною і НАТО:
- а) 1992 р.;
 - б) 1995 р.;
 - в) 1997 р.;
 - г) 2005 р.
12. Назвіть політичного діяча, який увійшов в історію України як "герой конституційної ночі" та "батько української конституції":
- а) Леонід Кучма;
 - б) Олександр Мороз;
 - в) В'ячеслав Чорновіл;
 - г) Михайло Сирота.
13. Вкажіть, до якої з міжнародних організацій Україна вступила пізніше:
- а) Світова організація торгівлі;
 - б) Співдружність незалежних держав;
 - в) Рада Європи;
 - г) Організація об'єднаних націй.
14. Вкажіть, приводом до якої політичної акції стало вбивство журналіста Г.Гонгадзе та оприлюднення записів телефонних розмов, зроблених у кабінеті Л.Кучми майором Мельниченком:
- а) "Українська хвиля" (1990 р.);
 - б) "Вставай, Україно" (2000 р.);
 - в) "Україна без Кучми" (2002);
 - г) "Помаранчева революція" (2004 р.)
15. Держава, з якою Україна мала територіальні суперечки щодо острова Тузла:
- а) Румунія;

- б) Молдова;
 - в) Росія;
 - г) Туреччина.
16. Проведення прихильниками Віктора Януковича з'їзду в Сєвєродонецьку і проголошення ідеї утворення Південної-Східної Української Автономної Республіки відбулося:
- а) 2003 р.;
 - б) 2004 р.;
 - в) 2005 р.;
 - г) 2006 р.
17. Вкажіть в період керування якого з Президентів України голодомор 1932-1933 рр. було визнано геноцидом українського народу:
- а) Л.Кравчука;
 - б) Л.Кучми;
 - в) В.Ющенко;
 - г) В.Януковича.
18. Громадський рух, який у листопаді 2013 р. об'єднав активістів українських радикальних організацій, радикалізував Революцію Гідності та призвів до падіння влади Януковича:
- а) «ОУН»;
 - б) «Свобода»;
 - в) «Правий сектор»;
 - г) «ПОРА».
19. Міжнародна організація, підрозділ якої – Спеціальна моніторингова місія, здійснює на Донбасі моніторинг та верифікацію виконання Мінських домовленостей:
- а) НАТО;
 - б) ОБСЄ;
 - в) Рада Європи;
 - г) СНД.
20. Різновид ворожих дій, коли країна-агресор вдається не до класичного військового вторгнення, а до прихованих операцій, диверсій, кібероперацій, а також надає підтримку повстанцям, що активізуються на території супротивника:
- а) «русская весна»;
 - б) анексія;
 - в) «гібридна війна»;
 - г) аншлюс.

БЛАНК ДЛЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ТЕСТОВІ ЗАПИТАННЯ

№ п/п	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
7.								
8.								
9.								
10.								
11.								
12.								
13.								
14.								
15.								
16.								
17.								
18.								
19.								
20.								

ЗАЛКОВІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ "ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ"

1. Періодизація історії України та української культури.
2. Розвиток історичної та культурологічної думки в Україні.
3. Початок формування людської цивілізації на території України. Періодизація історії первісного суспільства.
4. Матеріальна та духовна культура кам'яної доби (палеоліт, мезоліт, неоліт).
5. Доба міді на території України. Трипільська культура.
6. Культури доби бронзи на території України.
7. Історичний та культурний розвиток неслов'янських народів доби раннього заліза на території України: кіммерійці, скіфи, сармати, греки.
8. Проблеми походження слов'ян та їх розселення. Археологічні культури давніх слов'ян (зарубинецька, черняхівська).
9. Соціально-економічний і політичний розвиток східних слов'ян. Перші державні об'єднання у східних слов'ян.
10. Релігійні вірування та міфологія східних слов'ян.
11. Передумови утворення Київської Русі. Теорії про державність у східних слов'ян.
12. Виникнення і становлення Київської Русі (кінець IX – X ст.). Діяльність перших князів.
13. Піднесення і становлення Київської Русі (кінець X – середина XI ст.). Політика Володимира Великого та Ярослава Мудрого.
14. Особливості християнізації Київської Русі. Значення хрещення Русі для історії українського народу.
15. Культура Київської Русі: освіта і наука, література, архітектура і образотворче мистецтво.
16. Політичний устрій Київської Русі. Періодизація політичної історії Київської Русі.
17. Соціальна структура Київської Русі.
18. Економічний розвиток Київської Русі.
19. Політична децентралізація Київської Русі та утворення Київського, Переяславського, Чернігово-Сіверського, Галицького і Волинського князівств.
20. Монгольська навала і занепад руських земель.
21. Створення, піднесення і занепад Галицько-Волинського князівства.
22. Вхід українських земель до складу Великого князівства Литовського.
23. Польська експансія на українські землі наприкінці XIV – середині XVI ст. Литовсько-польські міждержавні унії.
24. Утворення Речі Посполитої та її політика на українських землях.
25. Загарбання решти українських земель Угорським королівством, Молдавським князівством та Московською державою.
26. Експансія Кримського ханства на українські землі.

27. Формування українського козацтва (причини, джерела, особливості). Реєстрове і нереєстрове козацтво.
28. Запорозька Січ та її суспільно-політичний устрій.
29. Боротьба козаків проти турків та татар.
30. Козацько-селянські повстання наприкінці XVI – першій третині XVII ст.
31. Культурна ситуація у литовсько-польську добу.
32. Перші українські гуманісти: Юрій Дрогобич, Павло Русин, Станіслав Оріховський та ін.
33. Розвиток освіти і діяльність культурно-освітніх осередків (Острозька академія, Лаврський гурток, Києво-Могилянська академія).
34. Церковне життя і Берестейська унія.
35. Роль братського руху у захисті православної віри та культури.
36. Полемічна література в Україні.
37. Розвиток архітектури та образотворчого мистецтва.
38. Театральне та музичне мистецтво.
39. Причини, характер, рушійні сили та періодизація української національної революції. Її історичне значення.
40. Розгортання національно-визвольної війни (лютий 1648 – серпень 1657 рр.).
41. Формування і розбудова української козацької держави в ході визвольної війни.
42. Громадянська війна та поділ козацької України на два гетьманства (1657 – 1663 рр.).
43. Боротьба за воз'єднання Української держави (1663-1676 рр.). Гетьмани доби Руїни.
44. Доба Руїни і втрата територіальної цілісності України наприкінці XVII ст.
45. Українська державність за гетьманування І. Мазепи.
46. Наступ Російської імперії на українську автономію (1708-1764 рр.)
47. Остаточна ліквідація української автономії (1764-1783 рр.).
48. Українське бароко як новий світогляд та художній стиль.
49. Формування історичної самосвідомості українського народу в добу бароко.
50. Українська барокова література.
51. Архітектура доби українського бароко.
52. Специфіка українського бароко в театральному-музичному мистецтві.
53. Розвиток образотворчого мистецтва в добу бароко.
54. Соціально-економічний розвиток та адміністративно-політичний устрій українських земель у першій половині XIX ст.
55. Імперські реформи 1860-1870-х рр. та їх вплив на соціально-економічну, адміністративно-політичну та культурну сфери.
56. Соціально-економічний та політичний розвиток українських земель у другій половині XIX – на початку XX ст.
57. Суспільні рухи в Наддніпрянській Україні у пореформену добу
58. Активізація суспільно-політичного життя на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст.

59. Політизація суспільного життя в Україні наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.
60. Україна в роки першої російської революції (1905-1907 рр.).
61. Україна в роки Першої світової війни.
62. Феномен українського національного відродження. Основні етапи національно-культурного відродження, їх здобутки та особливості:
63. Розвиток суспільних наук і філософії в ХІХ – на початку ХХ ст.
64. Українська література ХІХ – початку ХХ ст.
65. Образотворче та музично-театральне мистецтво.
66. Розгортання національно-визвольної боротьби на українських землях після повалення царизму в Російській імперії.
67. Утворення Центральної Ради та її соціально-економічна та політична діяльність.
68. Українська держава гетьмана П.Скоропадського: його політична платформа, досягнення та прорахунки.
69. Боротьба Директорії за відродження УНР. Занепад української державності.
70. Відносини українських національних урядів більшовистською Росією.
71. Утвердження радянської влади на українських землях. Політика «військового комунізму».
72. Розвиток української культури в період національно-визвольних змагань (1917-1921 рр.)
73. Міжнародне становище УСРР, соціально-економічна і політична криза на початку 1920-х рр.
74. Україна в умовах Нової економічної політики.
75. Утворення СРСР та остаточна втрата Україною незалежності.
76. Політика українізації. Національно-культурне піднесення і «культурна революція» 1920-1930-х рр.
77. Політика прискореної індустріалізації.
78. Колективізація сільського господарства. Трагедія Голодомору 1932-1933 рр.
79. Перехід до тоталітаризму наприкінці 1920-х рр.
80. «Розстріляне відродження».
81. Початок Другої світової війни та наслідки входження західноукраїнських земель до складу СРСР.
82. Напад нацистської Німеччини на СРСР. Бойові дії 1941-1942 рр. Окупація України військами Німеччини та її союзників.
83. Плани гітлерівської Німеччини щодо України.
84. Нацистський «новий порядок» в Україні та Рух Опору.
85. Військові операції по звільненню України. Наслідки Другої світової війни для України.
86. Особливості відбудови народного господарства України. Радянізація західних областей України.
87. Розвиток української культури в роки Другої світової війни та повоєнний час.
88. Суспільно-політичне життя в СРСР та в добу хрущовської «відлиги».

89. Соціально-економічний розвиток України за часів Хрущова. Входження Криму до складу УРСР.
90. Україна в роки брежнєвського застою. Наростання кризових явищ у суспільно-економічній сфері.
91. Зміни в культурно-освітній сфері у 1950-1970-х рр.
92. Шістдесятники та дисиденти в Радянській Україні.
93. Перебудовчий курс М.Горбачова: причини, суть, етапи, наслідки, значення для України.
94. Суспільно-політичні рухи в Україні наприкінці 1980-х рр. Формування багатопартійності.
95. Народний рух України та його роль у відродженні української державності.
96. Українська культура другої половини ХХ ст.
97. Проголошення державного суверенітету і незалежності України. Розпад СРСР.
98. Розгортання державотворчого процесу в Україні: формування органів влади, затвердження державної символіки, прийняття Конституції України.
99. Реформування економіки на засадах ринкових відносин. Приватизація. Розвиток підприємництва.
100. Набуття Україною без'ядерного статусу: причини і наслідки.
101. Зовнішня політика незалежної України. Курс на євроінтеграцію.
102. Політичний курс Президента Л.Кравчука.
103. Політичний курс Президента Л.Кучми.
104. Політичний курс Президента В.Ющенка.
105. Політичний курс Президента В.Януковича.
106. Політичний курс Президента П.орошенка.
107. Революції в незалежній Україні: причини, суть і наслідки.
108. Російська збройна агресія проти України 2014-2019 рр..
109. Томос і автокефалія православної церкви України.
110. Мінські угоди і їх роль у російсько-українській війні.
111. Міжнародна підтримка України в умовах агресії РФ.
112. Основні тенденції розвитку сучасної української культури.
113. Наука та освіта в сучасній Україні.
114. Сучасна українська література.
115. Образотворче мистецтво сучасної України.
116. Спортивні досягнення незалежної України

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна) література

21. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку XVIII століття / І. Шевченко. – Львів : Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії 2001. – 250 с.
22. Академічне релігієзнавство : Підручник для вузів / за ред. А. М. Колодного. – К. : Світ знань, 2000. – 862 с.
23. Бойко О. Історія України: Навч. пос. – К.: Академвидав, 2018. – 720 с.
24. Бокань В. Історія культури України: Навч. посібник / В. Бокань, Л. Польовий. – К. : МАУП, 2002. – 256 с.
25. Борисенко В. Курс української історії: З найдавніших часів до XX ст. Навч. пос. – К.: Либідь, 1996. – 616 с.
26. Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради: Біографічний довідник. – К.: КНФ, 1998. – 256 с.
27. Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада: Навч. пос. – К.: Заповіт, 1997. – 344 с.
28. Висоцький О. Ю. Історія української культури : Навч. посібник / О. Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ : НМетАУ, 2009. – 130 с.
29. Воронянський О.В. Історія України: Навч. пос. – Х.: Парус, 2007. – 544 с.
30. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій / В. С. Горський. – К. : Наукова думка, 1996. – 286 с.
31. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2008. – 672 с.
32. Давня історія України: Навч. пос. В 2 т. /За ред. П.П.Толочка. – Кн. 1. – К.: Либідь, 1994. – 240 с.; Кн. 2. – К.: Либідь, 1995. – 224 с.
33. Довідник з історії України /За ред. І.З. Підкова, Р.М. Шуст. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
34. Залізник Л. Первісна історія України: Навч. пос. – К.: Вища школа, 1999. – 263 с.
35. Земерова Т.Ю., Скирда І.М. Історія України: Навч. пос. – Х.: Весна, 2012. – 832 с.
36. Історія релігії в Україні : Навч. посібник / за ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького. – К. : Т-во «Знання», 1999. – 735 с.
37. Історія світової та української культури : Підручник / В. А. Гречко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. – К. : Літера, 2002. – 463 с.
38. Історія України в особах: IX – XVIII ст. /Під ред. В.Замлинського. – К.: Україна, 1993. – 396 с.
39. Історія України в особах: XIX –XX ст. /Кер. авт. кол. І.Войцехівська. – К.: Україна, 1995. – 479 с.
40. Історія України. Комплексний довідник /Укл.: Воропаєва В. В., Земерова Т. Ю., Скирда І. М. та ін. – Х.: Весна, ФОП Співак В.Л., 2012. – 480 с.
41. Історія України. Тести. 6-11 класи: посібник /За ред. О.Д.Бойка. – К.: Академвидав, 2012. – 272 с.

42. Історія України: Курс лекцій: в 2 кн. /За ред. Л.Мельника. – Кн.1. – К.: Либідь, 1991. – 576 с.; Кн. 2. – К.: Либідь, 1992. – 464 с.
43. Історія України: Навч. пос. /За ред. Ю.Зайцева. – Л.: Світ, 1996. – 488 с.
44. Історія України: Навчально-методичний посібник для семінарських занять /За ред. В.М.Литвина. – К.: Знання, 2006. – 607 с.
45. Історія України: Нове бачення. Навч. пос. /Під ред. В.А. Смолія. – К., 2000. – 463 с.
46. Історія української культури / За загал. ред. І. Крип'якевича. – К. : Либідь, 2002. – 656 с.
47. Історія української культури / За ред. О. Павлова. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.
48. Історія української культури : Навчально-методичний посібник / за ред. Н. М. Левицької та С. І. Берегового. – К. : Кондор-Видавництво, 2015 – 326 с.
49. Історія української культури у 5-ти т. Т. 1. Історія культури давнього населення України / Ю. С. Асєєв, В. Д. Баран, І. А. Баранов. – К. : Наукова думка, 2001. – 1134 с.
50. Історія української культури у 5-ти т. Т.2. Українська культура XIII – першої половини XVII ст. / В. С. Александрович, В. Г. Балушок, М. Б. Боянівська. – К. : Наукова думка, 2001. – 846 с.
51. Історія української культури у 5-ти т. Т. 3. Українська культура другої половини XVII – XVIII ст. / В. С. Александрович, В. Й. Борисенко, Т. М. Виврот. – К. : Наукова думка, 2003. – 1246 с.
52. Історія української культури у 5-ти т. Т. 4. Кн. 1. Українська культура XIX ст. / А. Ф. Артюх, В. Г. Балушок, Г. Б. Бондаренко. – К. : Наукова думка, 2008. – 1008 с.
53. Історія української культури у 5-ти т. Т. 4. Кн. 2. Українська культура XIX ст. / А. Ф. Артюх, В. Г. Балушок, Г. Б. Бондаренко. – К. : Наукова думка, 2005. – 1294 с.
54. Історія української та зарубіжної культури / за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – К. : Знання, 2002. – 351 с.
55. Калакура Я. С. Українська культура : цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАНУ, 2015. – 496 с.
56. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура : Підручник / М. В. Кордон. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 584 с.
57. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до XXI ст. – Х.: Одіссей, 2001. – 479 с.
58. Культура і побут населення України: Навч. посібник / за ред. В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх. – К. : Либідь, 1993. – 288 с.
59. Культурологія : Навч. посібник / за ред. Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 392 с.
60. Культурологія : теорія та історія культури : Навч. посібник / за ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с.

61. Культурологія : українська та зарубіжна культура. Навч. посібник / І. Зязюн, В. Семашко та ін. ; Ред. М. М. Закович. – К. : Знання, 2007. – 567 с.
62. Лекції з історії світової та вітчизняної культури : Навч. посібник / За ред. проф. А. Яртися та проф. В. Мельника. – Львів : Світ, 2005. – 568 с.
63. Мирончук В.Д., Ігошкін Г.С. Історія України: Навч. пос. – К.: МАУП, 2001. – 328 с.
64. Мистецтво України: Біографічний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К. : Укр. енцикл., 1997. – 700 с.
65. Новітня історія України (1900-2000 рр.): Навч. пос. / А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусев, В.М.Литвин та ін. – К.: Вища школа, 2002. – 719 с.
66. Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навч. пос. – К.: Знання-Прес, 2004. – 390 с.
67. Панченко П.П., Шмарчук В.А. Аграрна історія України: Навч. пос. – К.: Знання, 2000. – 342 с.
68. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд. Факти. Міфи. Коментарі. – Х.: Школа, 2008. – 608 с.
69. Попович М. Нарис історії культури України / М. Попович. – К. : «АтрЕк», 1998. – 728 с.
70. Рибак І.В. Історія України у проблемному викладі, в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 199 с.
71. Світлична В. Історія України: Навч. пос. – К.: Каравела; Л.: Новий Світ-2000, Магнолія плюс, 2000. – 308 с.
72. Україна і світ: Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства. Навч. пос. – К.: Генеза, 1994. – 368 с.
73. Українська і зарубіжна культура. Навч. посібник / Під. заг. ред. К. В. Заблоцької. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2001. – 372 с.
74. Українська культура : Історія і сучасність : Навч. посібник / С. О. Черепанова, В. Г. Скотний, І. В. Бичко та ін. – Львів : Світ, 1994. – 455 с.
75. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький. – К. : Знання, 2007. – 680 с.
76. Хома І. Я. Історія української культури : Навчальний посібник / І. Я. Хома, А. О. Сова, Ж.В. Мина. – Львів. : Вид-во Львів. Політехніки, 2012. – 356 с.
77. Хрестоматія з історії України. Практичний довідник /Укл. Воропаєва В.В. – Х.: ФОП Співак В.Л., 2010. – 464 с.
78. Шейко В. М. Історія української культури : Навч. посібник / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. – К. : Кондор, 2006. – 264 с.
79. Яковенко Н.М. Нарис історії України: З найдавніших часів до кінця XVIII ст. Навч. пос. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.

Допоміжна література

1. Александрович В. Мистецтво Галицько–Волинської держави / В. Александрович. – Львів : НАНУ, 1999. – 132 с.
2. Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода / Д. Багалій. – К. : Оріє, 1992. – 472 с.
3. Веселовська Г. І. Український театральний авангард / Г. І. Веселовська. – К. : Фенікс, 2010. – 368 с.
4. Грабович Г. До історії української літератури : дослідження, есії, полеміка. – К. : Критика, 2003. – 631 с.
5. Грицак Я. Нариси історії України. Формування модерної української нації / Я. Грицак. – К. : Генеза, 2000. – 360 с.
6. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856 – 1886) / Я. Грицак. – К. : Критика, 2006. – 632 с.
7. Гусев В. І. Філософія доби Відродження / В. І. Гусев. – К. : Університет «Києво-Могилянська академія», 1993. – 91 с.
8. Дашкевич Я. Національна самосвідомість українців на зламі XVI–XVII ст. / Я. Дашкевич. // Сучасність. – 1992. – № 3. – С.65-74.
9. Дворнік Ф. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Ф. Дворнік. – К. : Дух і Літера, 2000. – 528 с.
10. Енциклопедія трипільської цивілізації : у 2 томах. Т.1. / за ред. М. Ю. Відейка. – К. : Укрполіграфмедіа, 2004. – 703 с.
11. Енциклопедія трипільської цивілізації : у 2 томах. Т.2. / за ред. М. Ю. Відейка. – К. : Укрполіграфмедіа, 2004. – 656 с.
12. Єрмакова Н. Березільська культура: Історія, досвід / Н. Єрмакова. – К. : Фенікс, 2012. – 512 с.
13. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine : Українка в конфлікті міфологій / О. Забужко. – К. : Факт, 2007. – 640 с.
14. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст : франківський період / О. Забужко. – К. : Факт, 2009. – 156 с.
15. Забужко О. С. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу / О. Забужко. – К. : Факт, 2009. – 160 с.
16. Залізник Л. Л. Первісна історія України / Л. Л. Залізник. – К. : Вища школа, 1999. – 264 с.
17. Зубавіна І. Б. Кінематограф незалежної України: тенденції, фільми, постаті / І. Б. Зубавіна. – К. : ФЕНІКС, 2007. – 296 с.
18. Зубар В. Античний світ Північного Причорномор'я / В. Зубар, Е. Ліньова, Н. Сон. – К. : Вид-во ім. О. Теліги, 1999. – 320 с.
19. Зубарь В. М. Боги и герои античного Херсонеса / В. М. Зубар. – К. : Изд. дом «Стилос», 2005. – 188 с.
20. Іванова Л. Г. Україна між Сходом і Заходом – до проблеми становлення національної ідеї в українській суспільно-політичній думці в контексті східноєвропейського розвитку (І половина XIX ст.) / Л. Г. Іванова. – К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. – 136 с.
21. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми / Я. Ісаєвич. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. – 520 с.

22. Карпов А. В. Язычество, христианство, двоеверие : религиозная жизнь Древней Руси в IX – XI веках / А. В. Карпов. – СПб. : Алатая, 2008. – 184 с.
23. Климов В. Феномен Петра Могили (Біографія. Діяльність. Позиція) / В. Климов, А. Колодний, А. Жуковський та ін. – К. : Дніпро, 1996. – 270 с.
24. Когут З. Російський централізм і українська автономія: Ліквідація Гетьманщини, 1760 – 1830 / З. Когут. – К. : Основи, 1996. – 317 с.
25. Крвавич Д. П. Українське мистецтво. – Т. 1. / Д. П. Крвавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів : Світ, 2004. – 256 с.
26. Крвавич Д. П. Українське мистецтво. – Т. 2. / Д. П. Крвавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів.: Світ, 2004. – 268 с.
27. Крвавич Д. П. Українське мистецтво. – Т. 3. / Д. П. Крвавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів.: Світ, 2005. – 286 с.
28. Крижицький С. Д. Античні міста держави Північного Причорномор'я / С. Д. Крижицький, В. М. Зубар, А. С. Русяєва. – К. : Вид. дім «Альтернативи», 1998. – 352 с.
29. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні / В. Литвинов. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2000. – 472 с.
30. Ловмянский Г. Религия славян и её упадок / Г. Ловмянский. – СПб. : Академический проект, 2003. – 512 с.
31. Макаров А. Світло українського бароко / А. Макаров. – К. : «Мистецтво», 1994. – 247 с.
32. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури / Є. Маланюк. – К. : АТ «Обереги», 1992. – 80 с.
33. Наєнко М. К. Художня література України : Від міфів до модерної реальності. – К. : Просвіта, 2008. – 1063 с.
34. Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / Редкол. : В. Сидоренко (голова) та ін. – К. : Інтертехнологія, 2006. – 1054 с.
35. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології / І. Нечуй-Левицький. – К. : АТ «Обереги», 2003. – 144 с.
36. Огієнко І. І. Дохристиянські вірування українського народу / І. І. Огієнко. – К. : АТ «Обереги», 1992. – 424 с.
37. Огієнко І. І. Історія українського друкарства / І. І. Огієнко. – К. : Либідь, 1994. – 448 с.
38. Огієнко І. Українська культура / І. І. Огієнко. – К. : Абрис, 1991. – 272 с.
39. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі / С. Павличко. – К. : Либідь, 1999. – 448 с.
40. Протас М. О. Українська скульптура ХХ століття / М. О. Протас. – К. : Інтертехнологія, 2006. – 278 с.
41. Раевский Д. С. Мир скифской культуры / Д. С. Раевский. – М. : Языки славянских культур, 2006. – 600 с.
42. Репресоване «відродження» / Упоряд. О. І. Сидоренко, Д. В. Табачник. – К. : Україна, 1993. – 399 с.

43. Роготченко О. О. Соціалістичний реалізм і тоталітаризм / О. О. Роготченко. – К. : ФЕНІКС, 2007. – 608 с.
44. Самойлович В. П. Народна архітектура України в ілюстраціях / В. П. Самойлович. – К. : Абрис, 1999. – 281 с.
45. Сарбей В. Г. Національне відродження України / В. Г. Сарбей. – К. : Вид. дім «Альтернативи», 1999. – 336 с.
46. Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань : Розвиток візуального мистецтва України ХХ – ХХІ століть / В. Д. Сидоренко. – К. : ВХ[студіо], 2008. – 188 с.
47. Толочко О. П. Київська Русь / О. П. Толочко, П. П. Толочко. – К. : Вид-во «Альтернатива», 1998. – 352 с.
48. Українська література XIV – XVI ст. – К.: «Наукова думка», 1988. – 600 с.
49. Український авангард 1910-1930 років [Ізоматеріал] : альбом / автор і упоряд. Д. О. Горбачов. – К. : Мистецтво, 1996. – 400 с.
50. Український живопис ХІХ — початку ХХ ст. : альбом. – Хмельницький : Галерея, 2005. – 272 с.
51. Український живопис ХХ – поч. ХХІ ст. : альбом. – Хмельницький : Галерея, К. : Артанія Нова, 2006. – 304 с.
52. Український іконопис ХІІ—ХІХ ст. з колекції НХМУ. Альбом. – Хмельницький : Галерея, 2005. – 256 с.
53. Український модернізм 1910-1930 : альбом. – Хмельницький : Галерея, 2006. – 288 с.
54. Український портрет ХVІ – ХVІІІ ст.: альбом. – Хмельницький : Галерея, 2006. – 355 с.
55. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України: історичний нарис / Ф. С. Уманцев. – К. : Либідь, 2002. – 328 с.
56. Федів Ю. А. Історія української філософії / Ю. А. Федів, Н. Г. Мозкова. – К. : Україна, 2001. – 510 с.
57. Фіголь М. Мистецтво стародавнього Галича / М. Фіголь. – К. : Мистецтво, 1997. – 224 с.
58. Чижевський Д. І. Історія української літератури / Д. І. Чижевський. – К. : Видавничий центр «Академія», 2003. – 568 с.
59. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. – К. : Вид-во "Орій", 1992. – 230 с.
60. Чижевський Д. І. Філософія Г. С. Сковороди / Д. І. Чижевський. – Харків : Прапор, 2004. – 272 с.
61. Чмихов М. О. Давня культура: Навч. посібник / М. О. Чмихов. – К. : Либідь, 1992. – 228 с.
62. Щербак В. О. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина ХV – середина ХVІІ ст. / В. О. Щербак. – К. : Видавничий дім "КМ Academia", 2000. – 300 с.
63. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. / Н. Яковенко. – К. : Генеза, 1997. – 312 с.
64. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні ХVІ – ХVІІ ст. / Н. Яковенко. – К. : Критика, 2002. – 416 с.

65. Античные государства Северного Причерноморья /Под ред. Г.А.Кошеленко, И.Т.Кругликовой, В.С. Долгорукова. – М.: Наука, 1984. – 392 с.
66. Аркас М. Історія України-Русі. – К.: Вища школа, 1993. – 386 с.
67. Баран В.Д. Давні слов'яни. – К.: Альтернативи, 1998. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 3).
68. Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946-1980-і рр.). – К.: Альтернативи, 1999. – 303 с. (Україна крізь віки. – Т. 13).
69. Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – К.: Альтернативи, 1998. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 1).
70. Вергунов В.А., Коцур А.П., Коцур В.П. Україна та столипінська аграрна реформа: передумови, завдання, здійснення. – К.: Інститут аграрної економіки, 2008. – 132 с.
71. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К.: Наукова думка, 1992. – 544 с.
72. Гуржій О.І., Чухліб Т.В. Гетьманська Україна. – К.: Альтернативи, 1999. – 304 с. (Україна крізь віки. – Т. 8).
73. Даниленко В.М., Касьянов Г.В., Кульчицький С.В. Сталінізм на Україні: 20-30-ті рр. – К.: Либідь, 1991. – 344 с.
74. Коваль М.В. Україна в другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939-1945 рр.). – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 12).
75. Колесник В.Ф., Могильний Л.П. Політичні партії та суспільно-політичні рухи в Україні наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття. – К.: Київський університет, 2007. – 279 с.
76. Колесник В.Ф., Могильний Л.П. Українські ліберально-демократичні партії в Російській імперії на початку ХХ століття. – К.: Київський університет, 2005. – 244 с.
77. Копиленко О.Л. "Сто днів" Центральної Ради. – К.: Україна, 1992. – 204 с.
78. Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 5).
79. Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 2).
80. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928). – К.: Основи, 1996. – 396 с.
81. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.). – К.: Альтернативи, 2000. – 360 с. (Україна крізь віки. – Т. 14).
82. Нариси історії української революції 1917-1921 років: у 2-х кн. /За ред. В.А.Смолія. – Кн. 1. – К.: Наукова думка, 2011. – 390 с.; Кн. 2. – К.: Наукова думка, 2012. – 464 с.
83. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: в 2 т. – К.: Либідь, 2002. – Т.1. – 672 с.; Т. 2. – 608 с.

84. Реєнт О.П., Коляда І.А. Усі гетьмани України: легенди, міфи, біографії. – Х.: Фоліо, 2007. – 415 с.
85. Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 11).
86. Русина О.В. Україна під татарами і Литвою. – К.: Альтернативи, 1998. – 320 с. (Україна крізь віки. – Т. 6).
87. Сарбей В.Г. Національне відродження України. – К.: Альтернативи, 1999. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 9).
88. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 7).
89. Толочко О., Толочко П. Київська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 4).
90. Толочко П. Київська Русь. – К.: Абрис, 1996. – 360 с.
91. Троцинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. – К.: Альтернативи, 1999. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 15).
92. Українська революція і державність (1917-1920 рр.) /Авт. кол.: Т.А.Бевз, Д.В.Веденнєєв, І.Л.Гошуляк та ін. – К.: Парламентське видавництво, 1998. – 248 с.
93. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків. у 3-х томах. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1990. – 592 с.; Т. 2. – К.: Наукова думка, 1990. – 560 с.; Т. 3. – К.: Наукова думка, 1991. – 560 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://archive.nbuv.gov.ua> Сайт Національної бібліотеки України імені В.Вернадського.
2. <http://elib.nplu.org> Бібліотека «Культура України»
3. <http://etnolog.org.ua> Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАНУ
4. <http://history.vn.ua> Шкільна програма з історії (5-12 клас): книги, підручники, довідники, атласи та додаткові матеріали.
5. <https://istzno.dp.ua> Онлайн-підготовка до ЗНО з історії України
6. <http://istorikznu.at.ua/forum/10> Бібліотека історичного факультету Запорозького національного університету.
7. <http://izbornyk.org.ua> Бібліотека текстів з історії української культури, першоджерела з історії української літератури та мови, історії України.
8. <http://k-ua.net> Сайт «Культура України».
9. http://kultura.ho.ua/books_ku.htm Культурологічна бібліотека
10. <http://mari.kiev.ua> Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України
11. <http://osvita.ua/test/answers> Завдання та відповіді на ЗНО з історії України (2009-2019 рр.)
12. <http://osvitanet.com.ua> Навчально-методичний сайт ЗАТ "Інститут передових технологій", на якому розміщено інтернет-версії електронних навчальних атласів, контурних карт, стінних карт, підручників з історії, географії, картографії,

- розробки уроків, методичні рекомендації
13. <http://poetry.uazone.net> Бібліотека української поезії
 14. <http://ukraine-history.com.ua> Матеріали з історії України: підручники, реферати.
 15. <http://ukrlibrary.com.ua> Онлайн-підручники з історії України.
 16. <http://ukrmap.su/uk-uh> Навчальний ресурс з історії України, що містить шкільні підручники, історичні мапи та ілюстрації.
 17. <http://www.history.org.ua> Сайт Інституту історії України. Електронна бібліотека з історії.
 18. <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal> Електронні версії випусків та наукових статей "Українського історичного журналу".
 19. <http://www.ukrhistory.narod.ru> Українська історична бібліотека.
 20. <https://academia.in.ua> Освітній портал "Академія". Завдання та відповіді до тестів ЗНО з історії України.